

Widerøe ruster opp til konkurranse mot SAS og Norwegian

8

Pandemien forverrer rettighetene

Ny rapport viser at arbeidsrettigheter i Europa har blitt forverret.

12

Helseattest tilbake til normalen

Norges Flymedisinske senter ser tegn på at pandemiedgangen har snudd.

14

Skjerper sikkerhetsregler

Luftfartstilsynet skjerper reglene for å sikre mot innsetrusler.

15

Har du tillit til nyhetene du leser?

Vi som jobber med innhold, er opptatt av at du som leser skal oppleve nyhetene vi leverer i magasin og på nett som nyttige og verdifulle. For at nyheter skal være nyttige og verdifulle, må innholdet, ifølge Irene Costera Meijer, som har forsket mye på dette spørsmålet, oppleves som troverdig og sannferdig.

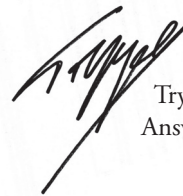
Troverdig og sannferdig kan også kobles til tillit, og en rekke undersøkelser viser at nordmenn generelt har høy tillit til nyheter presentert i magasiner, på TV og i radio. Kantar har foretatt en analyse i 2020 som viser at et flertall av befolkningen har tillit til norsk presse. Høy tillit vises også i Medieundersøkelsen utført av Respons Analyse. Samtidig er det for mange som har lav- eller ingen tillit (i Medieundersøkelsen for 2021 er det 20 prosent av publikum som svarer lav- eller ingen tillit). Tar vi med tall for «Noe tillit», som kan være personer som ikke er helt sikre på om de skal stole på nyhetene, blir tallene urovekkende høye (tallet på denne gruppen alene utgjør 42 prosent i Medieundersøkelsen for 2021).

Meijer mener tillit oppnås når en nyhet bekrefter dine egne oppfatninger om en problemstilling, men mener samtidig at det ikke må være slik. Det å lære noe nytt kan være en god opplevelse. Det betinger at vi som presenterer nyhetene, er i stand til å overraske deg, gi deg argumenter og motargumenter, kanskje også perspektiver du ikke var klar over før du satt deg ned for å lese. Det å lære noe nytt kan være en oppmuntring til å revurdere egne ideer og perspektiver, noe som igjen kan gi en glede av plutselig å forstå en kompleks situasjon eller et emne. Meijer mener å kunne dokumentere at folk verdsetter journalistikk som øker forståelsen av verden (lærer noe nytt), men betingelsen er samtidig at du som leser blir tatt på alvor og får bekrefteelse og anerkjennelse.

Bekreftelse og anerkjennelse bygger på gjensidig forståelse og respekt, selv når vi har avvikende meninger. Det er fullt mulig å vise forståelse for andres syn uten å være enig i synspunktene som fremmes. Journalister har ingen rett til å undervurdere andres meninger eller synspunkter.

For å oppnå høyere tillit til nyhetene mener Meijer journalister flest har noe å gå på når det gjelder å behandle alle personer som intervjues, seriøst og vise frem deres meninger og synspunkter i tekst og bilde – selv når man er helt uenig.

«Alternative» synspunkter kan være i strid med journalistens krav til nøyaktighet og presentasjon av fakta, men journalisten kan skille meningen som uttrykkes, fra erfaringen til den som intervjues. Ved å forklare hvordan disse erfaringene har oppstått, og hvorfor det er naturlig med slike underliggende følelser, kan gapet mellom ulike oppfatninger av en sak tettes litt igjen. I tillegg til nøyaktighet og fakta må derfor journalistikk også anerkjenne underliggende følelser av sinne, ensomhet eller frykt. Om vi lever opp til disse idealene og har fortjent tillit til innholdet i dette bladet, er det du som avgjør.

Trygve Bergsland
Ansvarlig redaktør

parat

Utgis av: Parat
- en arbeidstakerorganisasjon i YS

Parat,
Boks 9029 Grønland,
0133 OSLO

www.parat.com

Besøksadresse: Lakkegata 23
Telefon: 482 10 100
E-post: post@parat.com

ISSN 2535-4442

Ansvarlig redaktør: Trygve Bergsland
Mobil: 905 85 639
E-post: trygve.bergsland@parat.com

Leder: Unn Kristin Olsen
Mobil: 412 35 877
E-post: unn.kristin.olsen@parat.com

Coverdesign: Claudio L.

Alle illustrasjonsbilder i bladet som ikke er kreditert er levert av iStock.

Redaksjonen avsluttet: 20.09.2021
Materiellfrist neste nummer: 05.11.2021w

F Fagpressen

Layout:
Storybold
www.storybold.no

Trykk: Ålgård Offset AS
www.a-o.no
Telefon: 51 61 15 00

Dette produktet er trykket etter svært strenge miljøkrav og er svanemerket, CO₂-nøytralt og 100 prosent resirkulerbart.

PRESENS
FAGLIGE UTVALG

**Vi arbeider etter
Vær Varsom-plakatens regler
for god presseskikk.**

Den som mener seg rammet av urettmessig publisering, oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan oppnevnt av Norsk Presseforbund som behandler klager mot mediene i presseetiske spørsmål.

Adresse: Rådhusgt 17
0158 Oslo
Tlf: 22405040
E-post: pfu@presse.no

presse.no

- 2 Kommentar
- 5 Småstoff
- 8 Widerøe med ny satsing
- 12 Forverrede arbeidsrettigheter
- 14 Luftfarten på vei oppover
- 15 Skjerper regler om innsidetrusler
- 16 Arbeidstakere går glipp av erstatning
- 20 Aktive Parat
- 23 Internasjonalt arbeid
- 24 Kroppsspråk-eksperten
- 27 Økende forskjeller i samfunnet
- 28 Parat-konferansen og Parats landsmøte
- 30 Manglende lønn for utført arbeid
- 32 Norsk sjømateksport slår alle rekorder
- 36 Parat informerer
- 38 Advokatene svarer
- 40 Kryssord og hjernetrim
- 42 Parats leder

14

Oppgang i helsesjekker

Norges Flymedisinske senter melder at nedgangen har snudd, og at de nå er tilbake til business as usual.

Widerøe ruster opp til konkurranse mot SAS og Norwegian

Widerøe bygger videre på sin kommersielle satsing, og satser med nye jettfly på enda flere utenriksruter. Dette høster både ros og kritikk.

8

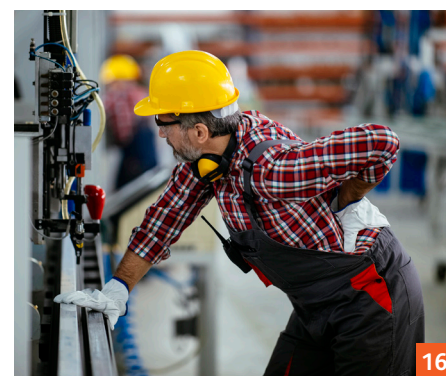

Foto: Airtour

15

Skjerper inside-sikkerheten

Luftfartstilsynet skjerper reglene og utvider forskriften om forebygging av anslag mot sikkerheten i luftfarten.

16

Arbeidstakere får ikke erstatningen de har krav på

Dagens system for yrkesskadeerstatning er så komplisert at mange arbeidstakere går glipp av store erstatningsbeløp.

Pandemien har forverret arbeidsrettighetene

Nestleder i Parat, Anneli Nyberg, reagerer kraftig på innholdet i den nyeste rapporten fra ITUC om faglige rettigheter. Resultatene er ikke oppløftende.

12

Anneli Nyberg. Foto: Trygve Bergsland

Pilotforbundet

Oddbjørn Holsether
959 07 066
oddbjorn.holsether@pilot.parat.com

SAS Scannor flygerforening

Jan Levi Skogvang
957 19 015
lskogva@online.no

Norwegian Pilot Union

Alf Wilhelm Hansen
913 33 555
alf.hansen@norwegianpilot.no

Bristow Norway flygerforening

Johan Forsman
+46 702 45 2931
johan.forsmann@bristowgroup.com

Lufttransport Rotorwing

Terje Vanvik
951 68 155
terje.vanvik@gmail.com

Parat kabinforbund

Sissel Vian
412 73 904
sisselvi@online.no

SAS Norge kabinforening

Martinus Røkkum
922 48 015
marti-ro@online.no

Norwegian kabinforening

René-Charles Gustavsen
928 28 648
Rc.gustavsen@gmail.com

Widerøes kabinforening

Sissel Vian
412 73 904
sisselvi@online.no

Sunclass Airlines

Thorbjørn Meland
928 12 100
thorbjorn.meland@gmail.com

Hovedflyplassutvalg OSL

Koordinator/Avarn Aviation
Hege Charlotte Jacobsen
934 43 883
hege.charlotte.jacobsen@
avarnsecurity.com

SAS Ground Handling (landside)

Stein Grindheim
957 15 402
stein.grindheim@sas.no

SAS Ground Handling (airside)

Øystein Lerdalen
918 68 889
oystein.lerdalen@sas.no

Menzies

Tonje Jensen Kulseth
951 47 482
tonjeelise81@gmail.com

Gardermoen Fuelling Services

Jo Hoel
959 73 391
johoel2@online.no

Sodexo

Silje Olsen
970 86 812
siljebo@hotmail.com

Gate Gourmet

Arvydas Dragonas
466 21 886
a.dragonas@gmail.com

SSP Norway

Stein Erik Risbø
924 57 188
katelar@online.no

TRN (Travel Retail Norway)

Linda Iversen Norbeck
468 88 178
Linda.iversen@gmail.com

Airport Retail Norway

Vibeke Skeie Andersen
920 82 644
vibeke.skeie.andersen@gmail.com

Thai Airways

Kenneth Braathen
980 56 696
Kenneth.braathen@thaiairways.no

Øvrige foreninger

Norsk luftambulanseredningsmenn

Øyvind Andreas Dalen
970 94 567
oyvind.andreas.dalen@norskluftambulans.no

Tommy Waldemar

91199329
m-waldem@online.no

Bristow redningsmenn

Trygve Andre Hole
959 28 491
trygve.hole@bristowgroup.com

Lufttransport redningsmenn

Trond Viggo Jensen Beisland
900 77 638
trondvj@live.no

Airlift teknikerforening

Marius Hovik
909 62 766
marius.hovik@airlift.no

Widerøe Technical Services

Aleksander Brynjulfsen
400 01 462
abrynjulf@gmail.com

Widerøe Flyveselskap

Mona Synnøve Knutsdatter
989 01 523
mona.synnove.knutsdatter@wideroe.no

Widerøe Ground Handling

Svanhild Hogner
905 85 453
svanhild.hogner@wideroe.no

Flytanking

Preben Espeland
932 89 788
pe@flytanking.no

Kongsberg Aviation Maintenance Services AS

Lars Kenneth Revheim
92032314
lrevheim@gmail.com

Luftfartstilsynet

Lars Raymond Holm
976 90 799
lrh@caa.no

Widerøe Internet AS

Svenn Kåre Kristiansen
989 01 255
sk.kristiansen@wias.no

Lufthansa

Anne-Kirsti Søvik
406 70 184
anne-kirsti.sovik@dlh.de

Pilot Flight Academy

Geir Larsen
405 53 521
geir.larsen@pilot.no

Christina Mæhle

41499510
cmaehle@gmail.com

Gate Gourmet Bergen

Nils Henjum
474 08 087
nilshenjum@gmail.com

Aviation Fuel Services

Johnny Trøsterget
454 64 805
johnny.trosterget@hotmail.com

Mange bedrifter forventer omstilling

En tredel av bedriftene som har svart på NHOs medlemsundersøkelse, ser behov for omstilling. Innen luftfart og transport er andelen nesten 70 prosent. Ifølge undersøkelsen sier flest at de vil omstille seg mot nye tjenester og produkter, samt nye markeder innenlands. Mange vil også jobbe mer mot automatisering. @NTB

Flyr tapte 87,4 millioner

Det nyetablerte flyselskapet Flyr tapte 87,4 millioner kroner i sitt første halvår, men opplyser at resultatet er i tråd med forventningene. Selskapets kvartalsrapport viser et tap på 64,7 millioner i andre kvartal og 87,4 millioner i årets seks første måneder.

– Basert på tilbakemeldingene vi har fått fra kundene som har reist med oss i sommer og våre kolleger både i luften og på bakken, er vi på rett vei, sier administrerende direktør Tonje Wikstrøm Frislid. @Dagens Næringsliv

Foto: Flyr

Canada krever vaksineattest for reiser

Canada har innført krav om at alle som vil reise med fly, cruiseskip og tog mellom provinsene, må være vaksinert mot koronaviruset. Samferdselsminister Omar Alghabra sier at bestemmelsen vil tre i kraft senest oktober, og at den også vil gjelde alle ansatte i luftfarten, jernbanen og sjøtransport. Canadas myndigheter krever også at alle statsansatte i landet er vaksinert. @NTB

Unge finnmarkinger vil ikke fly mindre

Seks av ti mellom 18 og 29 år i Finnmark sier de ikke vil fly mindre i fremtiden av hensyn til klimaet. I en måling som er gjennomført av InFact for NRK, sier 62,9 prosent av de spurte fra Finnmark i denne aldersgruppen at de ikke vil fly mindre de neste årene. I Nordland og Troms er flere positive til å redusere tallet på flyreiser. I begge fylker svarer 50 prosent eller flere at de vil redusere sin flyaktivitet i årene som kommer. @NRK

Munnbindkrav på fly forlenges i USA

Føderale myndigheter i USA forlenger kravet om å bruke munnbind på fly og offentlig transport til januar 2022. Transportadministrasjonen (TSA) hadde først satt 13. september som siste dato for kravet, men nå er planen at dette forlenges til 18. januar. Kravet omfatter passasjerer og ansatte på fly og offentlig transport. Munnbindkravet har vært kontroversielt i USA, der det har ført til gnisninger mellom passasjerer som nekter å bruke munnbind, og kabinpersonell som forsøker å få passasjerene til å overholde kravet. @NTB

Tysk stat selger seg ut av Lufthansa

Den tyske staten skal selge seg ned i Lufthansa etter at kursen har mer enn tredoblet seg. I løpet av august ble nærmere 25 prosent av statens andel i Lufthansa solgt. Innen 2024 er planen å være helt ute. Den tyske staten eier 20 prosent av selskapet, som ble anskaffet da staten måtte redde flyselskapet i kjølvannet av pandemien. Tyskland betalte da 300 millioner euro for andelen, som var en del av redningspakken for Lufthansa. @Finansavisen

Forsikring gjennom jobben er ofte ikke nok

Lurer du på hvilke forsikringer du har gjennom arbeidsgiver og hvilke du selv bør ha i tillegg? Da kan du avtale telefon- eller videomøte med en av Gjensidiges rådgivere. Sammen kan dere vurdere økonomien din, familiesituasjonen og ønskene dine, slik at du får forsikringene som passer for deg. Som Parat-medlem kan du blant annet kjøpe YS Livsforsikring og YS Uføreforsikring Pluss til svært lav pris. Se gjensidige.no/ys

Avtal video- eller telefonmøte med en av rådgiverne våre på gjensidige.no/radgivning eller ring oss på **915 03100**.

parat

SAS tilbake på alle ruter

SAS er nå operative på like mange ruter som før pandemien slo inn. Men antallet avganger er langt færre. Siden SAS gjenåpnet den siste svenske innenlandsruten mellom Arlanda og Sundsvall, er selskapet tilbake på samme antall ruter som før koronapandemien, opplyser selskapet.

– Vi dekker hele nettverket vårt, men det er fortsatt et stykke igjen til vi når de tidligere nivåene, det vil si målt i flyenes kapasitet og frekvensen på antall flygninger, sier pressesjef i SAS, Freja Annamatz. *@NTB*

Freja Annamatz. Foto: SAS

Reisevanene våre kan være varig endret

Forsker Harald Thune Larsen i Transportøkonomisk Institutt (TØI) tror det kan ta lang tid før vi reiser like mye med fly som før pandemien. TØI-forskeren utelukker ikke at reisevanene våre kan være varig endret, og mener det er grunn til å forvente flere år med flytrafikk under normalen.

– Hvis pandemien i stor grad er avviklet i 2023, er min vurdering at vi vil være tilbake der vi var i 2024. Hvis mange blir mer forsiktige med å fly på grunn av klimaforventninger, eller hvis avgiftene øker, blir bildet et annet, sier Thune Larsen. *@NTB*

Hamad International Airport er verdens beste flyplass

I år etter år har den internasjonale flyplassen i Singapore, Changi, vært kåret til verdens beste flyplass. Nå er vinnerrekken brutt av Qatars fremdeles relativt nye internasjonale flyplass, Hamad International Airport. Hamad var en av de sentrale flyplassene som valgte å holde åpent under hele pandemien, og var rask med å installere og påby smitteverntiltak for både reisende og ansatte. Dette har ikke gått ubemerket hen for de tusener av flypassasjerer over hele verden som har stemt frem flyplassen til utmerkelsen som verdens beste. *@Flysmart24*

Ryanair trekker seg ut av Nord Irland

Det irske flyselskapet Ryanair har trukket seg ut av markedet i Nord Irland. Selskapet legger ned sine ruter fra både Belfast City Airport og Belfast International Airport. Alle ruter ved Belfast City Airport ble stanset allerede 12. september, mens fra den internasjonale flyplassen vil rutene bli stoppet i slutten av oktober.

@Hangar.no

Airbus-ansatte i fare for oppsigelser

Airbus har advart sine ansatte i produksjonen av smådeler i Tyskland om at selskapet kan tvinges til å si opp hundrevis av ansatte for å kutte kostnader. Oppsigelsene kan komme dersom datterselskapet Premium Aerotec ikke skilles ut fra resten av selskapet som et ledd i en plan for å kutte kostnader. Airbus ser for seg at 1000 av de 2500 ansatte ved anleggene kan miste jobben dersom en integrert produksjon av smådelene fortsetter.

@Finansavisen

Widerøe har ambisiøse planer: Ny satsing vekker reaksjoner

Mens kampen mellom SAS, Norwegian og etter hvert også Flyr stjeler størst oppmerksomheten i norske medier, har utfordrerens Widerøe gått litt under radaren.

Av: Knut-Erik Mikalsen

Det blir det snart slutt på, for selskapet har klare vokseplaner for årene fremover.

Widerøe har en uttalt ambisjon om å bygge videre på sin kommersielle satsing. De ønsker ikke lenger å bli oppfattet som kun et kortbaneselskap i Norge som operer på statsstøttede ruter til små avkroker.

Det er mange år siden selskapet tok sine første skritt ut i Europa, med flere nye utenlandsruter som fortsatt flys. Det er imidlertid en endring på gang i selskapet, som varsler om at noe større er på agendaen.

Inn i jet-alderen

Som et synlig tegn på vokseprosessen tok Widerøe skrittet inn i jet-alderen for tre år siden. Da

Leder i Pilotforbundet i Parat, Oddbjørn Holsether, stiller seg undrende til at Widerøe skal bruke av midler som selskapet får fra staten, til å konkurrere på andre og kommersielle markeder.
Foto: Trygve Bergsland

overtok selskapet det første av tre fly av typen Embraer E190-E2. De er større, raskere og mer anvendelig enn propellflyene som til da utgjorde selskapets flåte.

Men utsiktene til økt Widerøe-satsing er ikke helt uproblematisk.

Leder i Pilotforbundet i Parat, Oddbjørn Holsether, stiller seg undrende til at Widerøe skal bruke av midler som selskapet får fra staten for å drive kortbanetraffikk, til å konkurrere på andre og kommersielle markeder.

Et av de ferskeste eksemplene på dette er ruten mellom Bergen og London, som et statsstøttet Widerøe

flyr, mens både SAS og Norwegian har vært tvunget til å stanse på grunn av krisen.

– Ingen kan nekte dem det, men vi har sett under pandemien at selskapet kan sette i gang ruter som en forlengelse av ruter på kortbanenettet. Dette er nok mulig fordi de har hatt fullfinansierte ruter betalt av staten i bunnen. Blant annet gjelder dette en rute mellom Trondheim og Oslo, som plutselig dukket opp fordi korona-krisen hadde tvunget SAS til stans og Norwegian til å skjære ned, sier Holsether.

Som et synlig tegn på vokseprosessen tok Widerøe skrittet inn i jet-alderen for tre år siden. Da overtok selskapet det første av tre fly av typen Embraer E190-E2, som er avbildet her.

Viktigheten av statskjøpte ruter kan vises gjennom at Widerøe til tider under pandemien var det største flyselskapet i Europa målt etter antall avganger.

Nye utenriksruter

Widerøes nye jettfly ga etter kort tid støtet til enda flere nye utenriksruter. I dag brukes flyene til å få raskere forbindelser på lengre innenriksstrekninger som til Tromsø og Bodø. I tillegg flyr selskapet utenriks til London Heathrow og Alicante fra Bergen med jettfly.

Dette er imidlertid bare en begynnelse, skal vi tro Widerøe-sjef Stein Nilsen. Han forteller til ulike medier at selskapet ventet på at etterspørselen skal ta seg opp igjen etter koronakrisen.

Jet-satsingen er en sentral del av den planen. Selskapet har tre fly i dag, men har opsjon på 12 nye. Også selskapets

*Leder for Parat Kabinforbund og Widerøe kabinforening, Sissel Vian, ser med optimisme på Widerøes fremtid.
Foto: Trygve Bergsland*

øvrige flåte med turbopropellfly vil bli brukt for å bygge Widerøes posisjon for fremtiden.

Kabinansatte er positive

Leder for Parat Kabinforbund og Widerøe kabinforening, Sissel Vian, mener dette er positivt for ansatte i selskapet. Hun ser med optimisme på fremtiden.

– Det er helt fantastisk hvordan selskapet har kommet seg gjennom pandemien så langt, og en økt satsing på jetfly er helt riktig og naturlig. Vi har allerede begynt å utdanne både kabinbesetning og piloter for de nye oppgavene. Så hvis ikke pandemien tar veier som vi ikke har oversikt over nå, ser dette ut til å bli en satsing som også kommer til å gi mange nye arbeidsplasser i luften, sier Vian.

Må vente

Overfor Parat Luftfart vil Widerøe-sjef Nilsen ikke kommentere de konkrete planene for en ekspansjon, og skriver i en e-post at det er for tidlig å si noe rundt dette.

– Dersom markedet er mer normalisert, forhåpentligvis om ett år, vil det kanskje være mulig å svare på dette. Først må vi komme oss gjennom denne krisen, som vi fremdeles står midt i, skriver Nilsen.

Widerøe-sjef Stein Nilsen mener selskapet har bygd seg opp økonomisk til å kunne håndtere nesten hva som helst som måtte oppstå i 2021 og 2022. Foto: Widerøe

Widerøe avviser at selskapet pumper opp sin kommersielle satsning på basis av inntekter fra staten. Selskapet mener at det kun utfører et oppdrag på vegne av staten, som det får betalt for.

– Dette er et oppdrag som er lagt ut på anbud, og som vi har vunnet i konkurranse med andre flyselskap. Det finnes en rekke anbudskonkurranser der flyselskapene konkurrer om å fly. Pasientreiser er ett, forsvarrets anbud på flyavtaler er et annet. Det er like urimelig å hevde at flyselskap som vinner disse anbudene, er statsstøttet, heter det fra selskapet.

Widerøe har i dag tre jetfly, noe Nilsen selv innrømmer er for få for å få en optimal kommersiell utnyttelse av flyene. I sommer åpnet imidlertid Widerøe-sjefen mer opp om hva han konkret tenker i en podcast med E24.

– Det har alltid vært ambisjon å ha flere enn tre Embraer-fly i flåten. Du klarer ikke å drive effektivt med bare tre flyindivider, og ambisjonen har hele tiden vært å komme opp i minst seks flymaskiner. Det fordrer et marked og etterspørsel, og dette er noe vi først vil tenke på inn i 2022. Det er det som er høyest på investeringsagendaen, i tillegg til det å prøve å realisere et nullutslippsfly, sa Nilsen da.

Flesland største base

Når selskapet skal hente inn flere fly, er det Bergen som er utpekt som hub, altså knutepunkt. Tyngdepunktet flyttes fra Nord-Norge til Vestlandet. Flesland er nå Widerøes desi-

dert største base, melder selskapet selv. – Det gir muligheter på ruteområder som tidligere har vært betjent med større flytyper, der Widerøes flyflåte er som skreddersydd for den etterspørselen vi forventer fremover, skriver selskapet.

Økonomisk mener Stein Nilsen at Widerøe er godt skodd for ny og økt satsing. Selskapet har lånt 450 millioner kroner av staten i forbindelse med lånegarantiordningen som myndighetene har tilbudt i forbindelse med koronatiltakene. I tillegg kom 50 millioner fra eierne.

Nilsen er klar på at dette, i tillegg til egne oppsparte midler, gir selskapet solide muskler fremover.

– Vi har bygd oss opp økonomisk til å kunne håndtere nesten hva som helst som måtte oppstå i 2021 og 2022. Det gir oss også kanskje muligheten til å komme tilbake mer offensivt med kjøp av nye fly. Det er noe som blir satt på agendaen når vi nærmer oss 2022, sa Nilsen i podcasten med E24 i sommer.

Et veiskille

Parat Luftfart har snakket med flere personer som har posisjoner som gjør at de kjenner strategien som Widerøe jobber med. De ønsker å holdes anonyme, men én av dem sier:

– Man trenger ikke være rakettforsker for å skjønne at dette er en gunstig tid for Widerøe til å satse.

Én av dem som følger norsk luftfart tett og snakker åpent, er flyanalytiker Hans Jørgen Elnæs i WinAir. Overfor Parat Luftfart er han ikke i tvil om hvilken vei det nå bærer for det norske selskapet.

– Widerøe er ved et veiskille, og jeg tror selskapet vil forsere sine planer om å bli en litt større aktør på innlands. Mest sannsynlig vil selskapet satse på sekundærruter innen Norge med utgangspunkt i Bergen, Torp, Trondheim, Bodø og muligvis noen flere. Da trengs det flere Embraer-jetfly enn de tre de har i dag, sier Elnæs.

Han viser til at disse er mellomstore fly med 110 seter som passer fint inn på tynne ruter med begrenset marked, og hvor SAS,

– Widerøe er ved et veiskille, og jeg tror selskapet vil forsere sine planer om å bli en litt større aktør på innlands, sier flyanalytiker Hans Jørgen Elnæs. Foto: Knut-Erik Mikalsen

Norwegian og Flyn sine blir litt store med 180–190 seter. Han mener at valg av ny hub i Bergen kan være et perfekt valg. – Flesland er den eneste av de store Avinor-flyplassene som i sommer kom

over 2019 i antall passasjerer, dog kun med én prosent i juli, men det viser at Flesland har et potensiale, og det har Widerøe fått med seg, sier Elnæs. ■

Widerøe

- Widerøe ble stiftet i 1934 og er Norges eldste flyselskap.
- Konsernet har 2 500 ansatte. Widerøe eies av Flyco og Fjord1 med eierandeler på henholdsvis 66 og 34 prosent.
- Konsernet består av datterselskapene Widerøe's Flyveselskap AS, Widerøe Ground Handling AS, Widerøe Technical Services AS, Widerøe Property AS og Widerøe Asset AS.
- Widerøe Ground Handling har drift på 42 lufthavner i Norge.
- Widerøe flyr til 49 destinasjoner i inn- og utland.

Kilde: Widerøe

– En sak for konkurransemyndighetene

Seniorrådgiver i samferdselsdepartementet, Kjell Brataas, er klar på at et flyselskap som operer på anbud fra staten, kan legge inn en fortjeneste som kan brukes til å satse på andre ruter.

– Hva selskapet velger å bruke overskuddet til, er opp til selskapet selv å bestemme, sier han.

Brataas sier at kontraktene på FOT-rutene er tildelt etter konkurranser som er åpne for alle flyselskaper i EU/EØS-området, og at departementet åpner for at tilbyderne kan legge inn et påslag for fortjeneste som en del

av mottatt kompensasjon. FOT-ruter er flyruter staten kjøper for å sikre et flytilbud på ruter som ikke er kommersielt lønnsomme.

– Nivået tilbyderne setter på fortjenesten, vil påvirke hvor konkurransedyktig selskapet er i forbindelse med nye anskaffelser og kan være et tema i forhandlinger med tilbyderne. Hva operatøren velger å benytte sitt overskudd til, er det opp til selskapet selv å vurdere, sier han.

I departementet vedgår man at det vil kunne være synergier å hente mellom drift av offentlig støttede ruter og

kommersielle ruter. Man peker på ressurser som fly, mannskap og baser som kan benyttes mellom de ulike rutene.

– Dette er imidlertid vurderinger som det er operatøren selv og ikke Samferdselsdepartementet som oppdragsgiver som styrer. I den grad en dominerende aktør bruker sin stilling til å presse ut andre operatører både på kommersielle ruter og offentlig kjøpte ruter, kan forbudet om utilbørlig utnyttelse av dominerende stilling i § 11 konkurranseloven være relevant. Dette er i så fall en sak for konkurransemyndighetene, sier Brataas. ■

Parat-nestleder reagerer sterkt på innholdet i ny rapport:

Pandemien har forverret de faglige rettighetene i Europa

Nestleder i Parat, Anneli Nyberg, reagerer kraftig på innholdet i ITUCs nye rapport om arbeidsrettigheter.

Av Knut-Erik Mikalsen

Rapportene fra International Trade Union Confederation (ITUC), som har hovedkvarter i Brussel, tar for seg de arbeidsrettslige forholdene for ansatte på verdensbasis. Organisasjonens egen beskrivelse av situasjonen er ikke mye oppløftende.

Massive brudd

2021-rapporten er den åttende i rekken og forteller om fortsatt massive brudd på ansattes arbeidsrettigheter i mange land. Situasjonen har blitt ytterligere forverret som følge av pandemien.

– Covid-19-pandemien har ødelagt jobber, samfunn og liv. Regjeringer og arbeidsgivere har utnyttet pandemien til å avskjedige arbeidere som har avslørt viktig informasjon om spredning av viruset på arbeidsplasser, krenket kollektiv forhandlingsrettigheter, økt overvåkingen av arbeidere og undergravid retten til personvern og begrenset ytringsfriheten, uttaler organisasjonen.

ITUC trekker frem ti verstingeland. På denne listen er Tyrkia fortsatt ett av landene på topp, mens Hviterussland har kommet inn på listen som nytt land etter å ha vært ute siden 2016.

Europeiske land

Nyberg mener vi ikke lenger kan betrakte brudd på elementære faglige rettigheter som et fenomen som skjer langt unna oss. – Nei, de skjer her og de skjer nå. Også land i Europa er omfattet av disse utfordringene, sier hun, og mener at retten til å organisere seg og forhandle frem kollektive avtaler er grunnleggende rettigheter som brytes i mange land.

Verstingen Tyrkia får en nådeløs omtale i rapporten som et land der det drives systematisk fagforeningsknusing under styret til president Recep Tayyip Erdogan. Det har vært rettet voldelige angrep mot arbeidere, der politiet blir brukt til å slå til mot protester, mens fagforeningens ledere blir vilkårlig arrestert og får sine hjem raidet.

Raskt verre

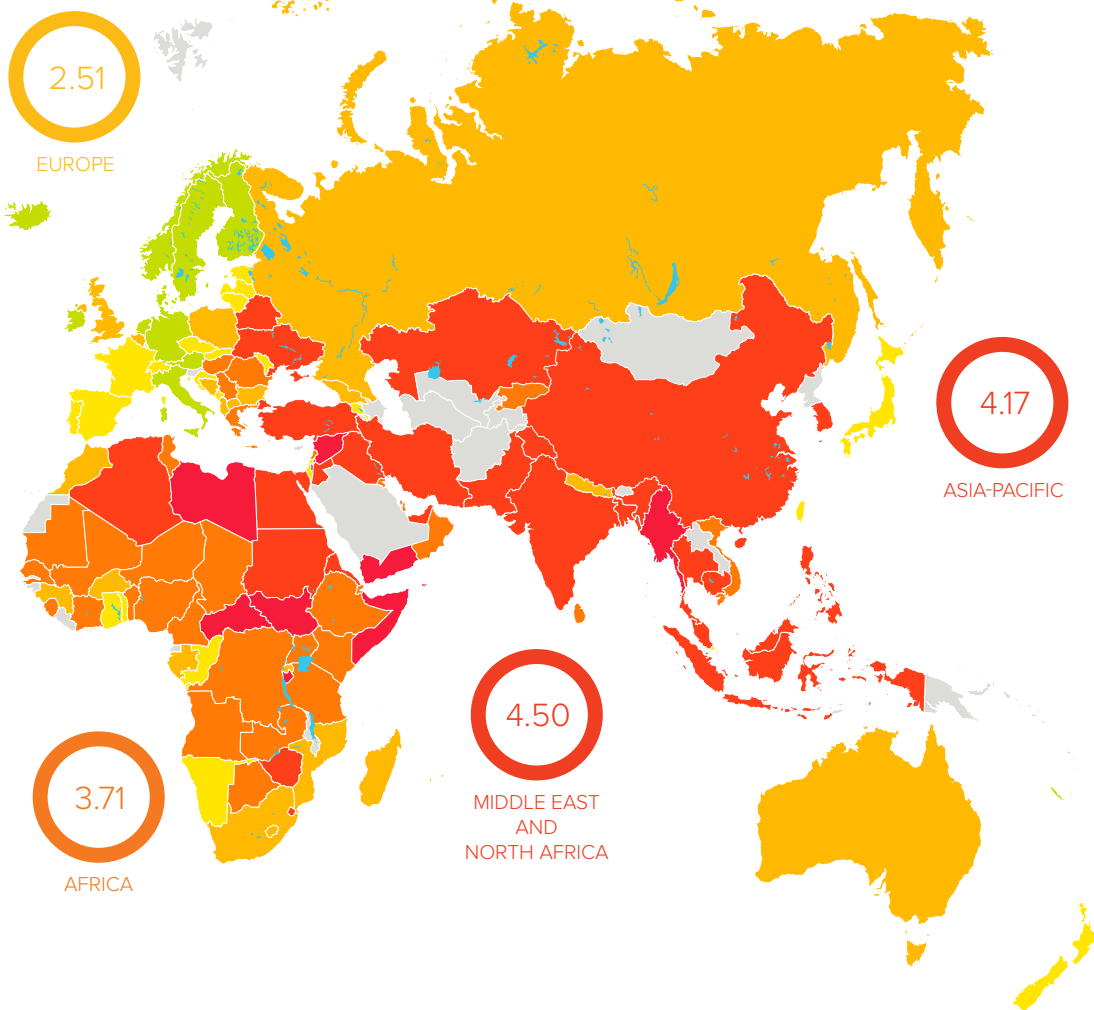
I Hviterussland mener ITUC at forholdene har blitt raskt verre etter at «Europas siste diktator», Alexander Lukashenko, sørget for å vinne valget i fjor.

– Undertrykkelsen av den uavhengige fagbevegelsen i Hviterussland har fortsatt uavbrutt, og alle møter og demonstrasjoner organisert av fagforeninger er blitt forbudt av regjeringen, skriver ITUC.

*Nestleder i Parat, Anneli Nyberg, mener vi ikke lenger kan betrakte brudd på elementære faglige rettigheter som et fenomen som skjer langt unna oss.
Foto: Trygve Bergsland*

ITUC-rapporten inneholder en oversikt over ulike lands rating. Illustrasjon: ITUC Global Rights Index.

De ti verste landene

ITUC har pekt ut de ti landene i verden som har de verste forholdene for ansatte:

1. Bangladesh
2. Hviterussland
3. Brasil
4. Columbia
5. Egypt
6. Honduras
7. Myanmar
8. Filippinene
9. Tyrkia
10. Zimbabwe

Kilde: ITUC

- 5+ No guarantee of rights due to the breakdown of the rule of law
- 5 No guarantee of rights
- 4 Systematic violations of rights
- 3 Regular violations of rights
- 2 Repeated violations of rights
- 1 Sporadic violations of rights
- No data

Parats nestleder peker på at rapporten avdekker at situasjonen for ansatte i flere land har blitt verre, i tillegg til Tyrkia og Hviterussland.

– Dette er land som får mindre fokus i mediene. Vi skal være klar over at situasjonen forverres også i land som Ungarn og Slovakia. Dette er det mange som ikke har fått med seg, sier Nyberg.

Hun forteller at de demokratiske rettighetene er under hardt press av de nasjonalpopulistiske kreftene i Ungarn, og at ett av grepene er å kneble fagforeningsledere.

Går under radaren

Det samme skjer i Slovakia. Dette er et land Nyberg mener går under radaren,

men der fagorganiserte blir forfulgt, og der omfattende korrupsjon gjør at det skjer en klar forverring, ifølge den vurderingen som ITUC nå presenterer.

Ved siden av å se på land som bryter ansattes faglige rettigheter, mener Nyberg det også er på tide at nordmenn blir gjort kjent med at mange av de internasjonale og profilerte selskapene også har svin på skogen.

– Dette er noe vi ofte ikke tenker over, men bedrifter som vi nesten alle har et forhold til – Facebook, Google, Uber og Samsung – er alle bedrifter som er på ITUCs liste over selskaper som krenker ansattes rettigheter. Mobiltelefonen mange har i lommen er altså et produkt av slike brudd, sier Nyberg. ■

Dette er ITUC

ITUC ble grunnlagt i Wien i 2006 ved en sammenslåing av World Confederation of Labour (WCL) og Frie Faglige Internasjonale (FFI). Formålet er å fremme og forsvare arbeidstakernes rettigheter og interesser gjennom internasjonalt samarbeid.

ITUC representerer 175 millioner arbeidstakere i 305 medlemsorganisasjoner i 151 land. YS, som Parat er en del av, er ett av de norske medlemmene.

Kilde: ITUC

” Nå er det nesten tilbake til business as usual og en positiv atmosfære.

Ståle Romstad,
Norges Flymedisinske senter

Flylegen: – Nedgangen har snudd

Nå er det positive signaler og klare tegn på at pandemi-nedgangen har snudd for luftfarten.

Av: Trond I. Hovland

Norges Flymedisinske senter har bokstavelig talt fingeren på pulsen for landets piloter og dermed hele luftfarten.

– Vi hadde en veldig rolig periode i vår, med flere stengte klinikkdager og lav aktivitet, men nå er det nesten tilbake til business as usual og en positiv atmosfære, sier flylege Ståle Romstad.

Det gjelder selvsagt helseundersøkelsene og attestene for piloter, der pågangen nå altså er mer eller mindre tilbake til normalen.

– Det har vært veldig mye frustrasjon hos pilotene, med mye oppsigelser og permitteringer. Mange har latt sine papirer gå ut uten fornyelse. Dette er jo lett å ta opp igjen innenfor en femårsperiode, og vi ser

nå stor trafikk nettopp i denne gruppen, som kommer tilbake for å fornye, sier flylegen.

Nye aktører

Romstad peker på Flyrs nyetablering som en viktig faktor i optimismen som er tilbake hos pilotene, men andre nye aktører er som kjent også på vei.

Flyskolene har vært en stabiliserende faktor i situasjonen for piloters arbeidsmarked.

– Vurderingen hos flyskolene har vært at utdanningen tar et par år, og deretter går det minst et par år før kandidatene normalt er aktuelle for stillinger i trafikk-selskapene. Derfor har ikke disse blitt preget av korona-problemene i særlig grad, sier Romstad.

Håpefulle astronautspirer

En spesiell gruppe har også bidratt til en aktivitet i helseundersøkelsene litt utenom det vanlige – nemlig nordmenn som har siktet seg inn mot jobben som astronaut. Den europeiske romfartsorganisasjonen

ESA fikk i sommer i alt inn 22 000 søknader til fem utlyste astronautjobber.

– Vi hadde cirka 90 norske interesserte på helseundersøkelser hos oss, og hos disse var det absolutt høyt nivå. Høyt utdannede og meget positive og hyggelige personer, sier Romstad.

Han er spent på den videre prosessen.

– Ti til tolv av søkerne som var hos oss, var på et nivå der vi bare sa «Wow!» Dette er folk som ville gjøre en kjempejobb, og som kan sørge for at Norge endelig får folk i verdensrommet. Sverige og Danmark har allerede klart det, så nå er det på tide med en norsk astronaut, mener flylegen, som likevel ikke vil vedde sparepengene sine på at Norge kommer gjennom nåløyet på fem personer.

I første omgang skal ESA plukke ut rundt seks prosent av søkerne, det vil si cirka 1300 personer. Disse skal så gjennom et stort testregime før «vinnerne» er klare, og det vil vise seg om noen er sertifisert av norske flyleger. ■

Bakgrunnssjekk og innsidetrussel

Forskriften om forebygging av anslag mot sikkerheten i luftfarten skal hindre at en utro ansatt kan gjøre anslag mot luftfarten. Nå har Luftfartstilsynet utvidet forskriften.

Av: Claude R. Olsen

EU har lenge hatt en forordning om grunnleggende standarder for luftfartssikkerhet, deriblant om bakgrunnssjekk av ansatte. Innsidetrusselen trekkes ofte frem som den største trusselen mot transportnæringen. EUs forordning gjelder også i Norge gjennom forskrifter fra Luftfartstilsynet.

For å styrke kampen mot innsidetrusselen endret EU-kommisjonen i 2019 reglene for bakgrunnssjekk.

– Skjerping av kravene for personkontroll og bakgrunnssjekk er ett av de strategiske tiltakene EU-kommisjonen har gjort for å imøtekomme innsidetrusselen og hindre at «utro tjenere» har kjennskap, kunnskap og på noen som helst måte har tilgang til eller befattning med gjenstander som skal inn på sikkerhetsbegrenset område på en lufthavn, skriver Luftfartstilsynet på sine hjemmesider.

Vil redusere risikoen

Nå har Luftfartstilsynet skjerpet de norske reglene gjennom et nytt kapittel (IVa) i *Forskrift om forebygging av anslag mot sikkerheten i luftfarten mv.* Det utfyller og presiserer bestemmelsene om standard bakgrunnssjekk.

Ansatte som skal jobbe med forsyninger og frakt, og som skal inn på et sikkerhetsbegrenset område på flyplassen, må gjennomføre en standard bakgrunnssjekk. Foto: Avinor

De nye reglene i forskriften skal sikre at personer som har adgang til eller ansvar for sikkerhetskontroll av frakt, post, forsyninger og andre gjenstander som skal inn på sikkerhetsbegrenset område, ikke representerer en risiko for sikkerheten i luftfarten. Myndighetene håper også at bestemmelsene vil bidra til allmennhetens tillit til sivil luftfart.

Må gjennom standard bakgrunnssjekk

De som må gjennom en standard bakgrunnssjekk hos Luftfartstilsynet, er, ifølge EUs forordning (EU) 2015/1998 punkt 11.1.2, «personer som rekrutteres for å gjennomføre eller for å ha ansvaret for

gjennomføringen av gjennom søking, adgangskontroll eller annen sikkerhetskontroll i et annet område enn et sikkerhetsbegrenset område».

Luftfartstilsynet bruker Altinn til å ta imot søknader om standard bakgrunnssjekk. Blant annet kreves opplysninger om utdanning og ansettelsesforhold de siste fem årene og en uttømmende politiattest. Bakgrunnssjekken må fornyes hvert tredje år, men Luftfartstilsynet kan kreve standard bakgrunnssjekk oftere dersom tilsynet ser behov for det. ■

Arbeidstakere får ikke erstatningen de har krav på

Dagens system for yrkesskadeborsikring er så komplisert at mange arbeidstakere går glipp av store erstatningsbeløp. I tillegg anser advokat Øyvind Vidhammer det som skremselspropaganda når forsikringsbransjen slår alarm om store utbetalinger grunnet covid-19.

Av: Johnny Gimmedstad

I følge advokat Øyvind Vidhammer er det ingenting som tyder på at pandemien fremover vil medføre store utbetalinger fra forsikringsselskapene i form av yrkesskadeerstatning, uansett hvilke yrkesgrupper den kommer til å omfatte. – Her er forsikringsbransjen på villspor, når den gikk ut og advarte om de økonomiske konsekvensene, sier han.

Ingen tegn til at det blir mange

Covid-19 ble i fjor tatt med i forskriften om yrkesskader. Det som da dekkes, er alvorlige komplikasjoner og langvarig sykdom, altså tilfeller der de rammede taper inntekt utover sykepengeperioden.

– Dem ser vi ingen tegn til at det blir mange av, sier advokaten.

Tall Parat tidligere har fått tilgang til fra Nav, underbygger Vidhammers analyser. Av totalt 1706 skademeldinger knyttet covid-19 fikk kun 42 personer godkjent covid-19 som yrkessykdom. Det betyr at rundt 97,5 prosent av skademeldingene

ikke slapp gjennom Navs nåløye. Året før pandemien inntrådte, i 2019, lå andelen som fikk avslag på søknad om erstatning for yrkessykdom, på 54 prosent.

Usikkert hvem som dekkes

Øyvind Vidhammer har arbeidet mye med personskadeerstatning generelt og yrkesskadeerstatning spesielt. Han legger ikke skjul på at ordningen er tungrodd og har en rekke svakheter, uavhengig av pandemien. Det gjelder både måten regelverket er organisert på, hvordan det blir praktisert, og hvilke lidelser og yrkesgrupper ordningen ikke omfatter.

For her snakker vi om et todelt system, som både består av en offentlig, rettighetsbasert ordning forvaltet av NAV og private yrkesskadeborsikringer, som selges via forsikringsselskapene. I tillegg omfattes både kommunalt og statlige ansatte av tariffavtaler med egne bestemmelser, som arbeidstakerne kan velge å støtte seg på i de tilfellene hvor det gir best uttelling.

De arbeidstakerne som kommer dårligst ut når det gjelder yrkesskadeerstatning, er de som gjennom sitt arbeid påføres fysiske og psykiske belastningslidelser.

” *Det er definitivt en fare for at arbeidstakere som rammes av skader og sykdom på jobben, ikke får den erstatningen de i ifølge lover og regler har krav på.*

Øyvind Vidhammer

Får ikke det de har krav på

Men hva er egentlig konsekvensene av den innfløkte måten som både regelverk og organisering av selve yrkesskadeforsikringen er basert på?

– Det er definitivt en fare for at arbeidstakere som rammes av skader og sykdom på jobben, ikke får den erstatningen de ifølge lover og regler har krav på. Det kan typisk dreie seg om store summer uten at jeg vil gå inn på konkrete beløp, sier Vidhammer.

– Det høres jo nesten utrolig ut?

– Ja, men det er ingen tvil om at dette skjer. En ting er at du skal være litt av en spesialist for å kjenne det kompliserte regelverket til bunns, holde deg oppdatert på gjeldende praksis og ha oversikt over sammenhengene mellom de ulike delene av systemet. Samtidig er det nærliggende for en arbeidstaker som først får erstatning fra Nav, å tenke at hen ikke har noe mer å hente noe annet sted. Kanskje kvier man seg også for å sette i gang nok en søknadsprosess etter å ha vært gjennom en krevende prosedyre med Nav. Og dermed går et ukjent, men ikke ubetydelig antall arbeidstakere glipp av penger som ville ha kommet godt med etter en yrkesskade, sier Vidhammer.

Reform havnet i en skuff

Samtidig er Vidhammer særlig opptatt av å utvide selve forsikringsdekningen på ett bestemt punkt. De arbeidstakerne som kommer dårligst ut, er de som gjennom sitt arbeid påføres fysiske og

De arbeidstakerne som kommer dårligst ut, er de som gjennom sitt arbeid påføres fysiske og psykiske belastningslidelser, sier advokat Øyvind Vidhammer.

psykiske belastningslidelser. Slike lidelser er i dag unntatt fra yrkesskadedekningen, både etter folketrygdlovens bestemmelser, som forvaltes av NAV, og lov om yrkesskadeforsikring, som forsikringsselskapene styrer etter.

Denne begrensningen fører til at en rekke mennesker blir påført helseplager under sin yrkesutøvelse uten å være erstatningsrettslig vernet. Typisk gjelder dette belastningsplager som skyldes tunge løft og statisk arbeid gjennom et langt yrkesliv.

Hvordan kan denne skjebneten rettes opp?

– Yrkesskadedekningen burde i større grad knyttes opp mot skader og sykdommer i tilfeller der det er sannsynlig at disse blir påført i arbeid. Og ikke minst: Det bør vurderes å innføre omvendt bevisbyrde.

Det vil si at det er forsikringsselskapene og Nav som må sannsynliggjøre at en skade har andre årsaker enn forhold knyttet til arbeid, sier Vidhammer. ■

Yrkesskadeforsikring

Arbeidstakere er forsikret gjennom en egen yrkesskadeforsikring. Denne forsikringen er arbeidsgiver pålagt, gjennom en egen lov, å opprette for alle ansatte, for personer på arbeidsmarkedstiltak, utplasserte skoleelever og for dem som utfører ulønnet arbeid for bedriften.

Forsikringen dekker i utgangspunktet uforutsett skade og sykdom som følge av arbeid. Vilkår og dekning varierer fra selskap til selskap, blant annet med hensyn til arbeid utenfor fast arbeidsplass. Yrkesskadeforsikringen kommer i tillegg til den retten du har til offentlig yrkesskadeerstatning i Nav. Hvordan skaden eller sykdommen vurderes av Nav, vil ofte, men ikke alltid, være bestemmende for forsikringsselskapenes vurdering.

Hvilke sykdommer som dekkes, er fastsatt i en egen forskrift om yrkessykdommer, klimasykdommer og epidemiske sykdommer som skal likestilles med yrkesskade.

Selv om en skade er meldt til NAV, må du også sørge for å melde skaden til bedriftens forsikringsselskap for å få utbetalt erstatning ved yrkesskade. Dette må skje senest ett år etter at skaden har inntruffet.

Kilde: Øyvind Vidhammer

NAV letter byrden for forsikringssselskapene

Utfordringen med store summer i erstatning for yrkessykdom knyttet til covid-19 ligger an til å bli mindre enn fryktet for forsikringsbransjen. Ifølge direktør i Finans Norge, Hege Hodnesdal, skyldes dette dels NAVs praksis og dels utviklingen av pandemien generelt.

Av: Johnny Gimmestad

Hvorfor har det skjedd en dobling i antall tilfeller av yrkessykdom meldt til forsikringssselskapene fra 2019 til i dag, mens utbetalte erstatninger har falt med 22,5 prosent? Direktør i Finans Norge, Hege Hodnesdal, er usikker på om dette har en sammenheng med pandemien.

– Det er en tendens at flere mindre skader meldes inn. Dermed øker antallet, mens erstatningene ikke gjør det. Når det gjelder pandemien, er det ennå for tidlig til å se noen sammenhenger med covid-19, sier hun.

Utsatte grupper ikke skarpt definert

Ifølge Hodnesdal kommer de fleste innmeldte skadene fra helsefaglige yrkesgrupper.

– Utsatte grupper er ikke skarpt definert. Erfaringsmessig er det naturlig at forsikringssselskapene ser til NAVs vurdering i slike saker. Finans Norge er opptatt av at næringen har avklarte og klare retningslinjer. Forsikringssselskapene vil forholde seg til det til enhver tid gjeldende regelverk, sier hun.

Direktøren har tidligere stilt spørsmål ved hvorvidt covid-19-sydommer er forsikringsbare overhodet, grunnet usikkerhet om hvem forsikringen faktisk omfatter. – Utvidelsen med covid-19 (som godkjent yrkessykdom, red.anm) ble gjennomført i en svært uoversiktlig tid, mens det var en galopperende utvikling av pandemien.

Forsikringsbransjen venter at innmeldte skader knyttet til covid-19 ikke er så langt fra Navs tall, opplyser direktør Hege Hodnesdal i Finans Norge. Foto: Finans Norge

Praksis fra NAV og utviklingen av pandemien generelt kan tyde på at denne utfordringen er redusert. Men dette er langsiktige forhold og vanskelige å forutse. Forsikringssselskapene vil følge utviklingen nøye og kontinuerlig gjøre nødvendige tilpasninger for å møte sine forpliktelser. Å forholde seg til usikkerhet er selskapene gode til, sier Hodnesdal.

– Er det uklarheter og enkeltheter ved dagens regelverk dere gjerne skulle ha endret på?

– Finans Norge støttet langt på vei forslagene som ble lagt fram i en offentlig utredning (NOU 2004: 3 Arbeidsskade-forsikring, red.amn) allerede i 2004. Der ble det for eksempel foreslått å slå den

offentlige trygdens yrkesskadedekning sammen med forsikringsordningen til én forsikringsbasert ordning. Dermed slipper arbeidstaker å måtte forholde seg til to ulike instanser, sier Hodnesdal.

Få klager vinner fram

Dersom en arbeidstaker ikke får godkjent en skade eller sykdom som yrkesrelatert av arbeidsgivers forsikringssselskap, kan hen klage til Finansklagenemnda. Ifølge direktør Harald Sverdrup har nemnda ennå ikke behandlet noen saker med tilknytning til covid-19.

– I 2020 avgjorde nemnda i alt 69 saker om yrkesskadeforsikring. Ni saker ble avvist. Fem klagere fikk medhold. Dette utgjør syv prosent, påpeker Sverdrup.

Han angir følgende mulige forklaringer på at få klager generelt fører fram:

– For det første: Alle som har fått et avslag, kan klage til oss. Vi har ingen grunn til å tro at alle som har fått avslag, har fått dette på uriktig grunnlag. Men Finansklagenemnda har ikke sakkyndig medisinsk kompetanse. Derfor kan ikke saker hvor dette er nødvendig, føre fram hos oss. Andre saker krever muntlig bevisføring. Det er gjerne saker der det er usikkert hva som egentlig har skjedd, for eksempel i forbindelse med en skade på jobb. Ettersom nemnda kun tilbyr skriftlig saksbehandling, kan heller ikke disse sakene føre fram hos oss, forklarer Sverdrup. ■

Samarbeider om opplæring av topptillitsvalgte

Sammen med Høyskolen Kristiania lanserer Parat, Delta, Negotia og Finansforbundet et eget studium for topptillitsvalgte.

Av: Vetle Daler

I september startet utdanningen med samling på Thorbjørnrud hotell på Jevnaker. Formålet er at utdanningen skal gjøre de tillitsvalgte bedre i stand til å utøve vervet som topptillitsvalgte i egen virksomhet, eget forbund eller i YS.

20 heldige topptillitsvalgte er utvalgt til å delta, og alle får forbundslederen eller nestlederen i sitt forbund som veileder. Deltakerne gjennomfører et «praksisemne» som gir 15 studiepoeng. Overskriften på

Topptillitsvalgte fra alle YS-forbundene vil få sine respektive forbundsledere som veiledere. Foto: Gerda M. Sorli Brechan

programmet er «Å bygge styrke gjennom samspill – et kompetanseprogram for topptillitsvalgte i YS».

Parat-leder Unn Kristin Olsen sier studiet skal legge vekt på den tillitsvalgte som

leder og rollemodell, og som aktiv bidragsyter til det organiserte arbeidslivet.

– Jeg tror dette blir et bra tilbud til våre tillitsvalgte, og et påfyll til den utdannelsen vi allerede har for våre tillitsvalgte i Parat, sier hun. ■

Parat gratulerer – og stiller krav til ny regjering

Norge går etter valget i en ny politisk retning. Parat gratulerer de rødgrønne valgvinnerne, men ønsker også å stille krav til den fremtidige regjeringen.

Av: Ane Løvereide

Leder i Parat, Unn Kristin Olsen, gratulerer de rødgrønne partiene med en overbevisende valgseier og et solid flertall på Stortinget.

– Nå ser jeg frem til et godt og konstruktivt samarbeid med partiene som i løpet av høsten vil danne en ny regjering, så kommer vi fortsatt til å ha et godt samarbeid

og en god dialog med alle partiene på Stortinget. Parat er en viktig aktør i norsk arbeidsliv som det er nyttig å lytte til. Jeg kan love at vi fortsatt skal påvirke til det beste for våre medlemmer, sier hun til Parat24.

YS har allerede gått ut og stilt fire krav til den nye regjeringen, om rettferdig omstilling. YS-leder Erik Kollerud mener at for

å sikre en rettferdig omstilling av arbeidslivet, må det stilles helt konkrete krav til den nye regjeringen som skal styre landet vårt de neste fire årene. Olsen og Parat stiller seg bak de fire politiske kravene til YS, som er:

- Et kompetanseløft i arbeidslivet
- Lavere skatt som kompensasjon for økte klimaavgifter
- Aktiv næringspolitikk for å skape grønne arbeidsplasser
- Reelt partssamarbeid i store saker

– Disse fire kravene vil bidra til å sikre arbeidsplasser og arbeidstakere en bedre fremtid, samtidig som de er i tråd med en god klimapolitikk, sier Olsen.

YS og Arbeidstilsynet satser på arbeidsmiljø-læring

YS og Arbeidstilsynet har i samarbeid lansert et helt nytt opplegg for e-læring om arbeidsmiljø.

Av: Vetle Daler

YS' første nestleder, Hans-Erik Skjæggerud, har stor tro på det nye tiltaket.

– Formålet er å gjøre det enklere for deg som er tillitsvalgt eller verneombud å bidra til utviklingen av et arbeidsmiljø som er bedre for alle i virksomheten. Flere av YS-forbundene vil også bruke dette opplegget aktivt i tillitsvalgtopplæringen sin, sier han.

Marthe Camilla Vikane og Mathias Svendsen ved Andersen mekaniske verksted.

Blant innholdet i det nye e-læringskurset er en film om inkluderende arbeidsliv (IA)-arbeidet hos Andersen mekaniske verksted i Flekkefjord, hvor Parat har en stor medlemsgruppe. Filmen kan du se på Parat24. ■

Norsk lærerektepar i Russland mistet alle rettigheter hos NAV

Ekteparet Øyvind Bockelie og Beate Landa Bockelie jobber som lærere ved den norsk-russiske skolen i Murmansk. Da hun ble gravid, oppdaget de at de ikke hadde rett til ytelser fra NAV. De får nå hjelp av Parat.

Av: Vetle Daler

Paret er ansatt i Troms og Finnmark fylkeskommune, som driver skolen i Murmansk, og de skatter til Norge. Likevel har de mistet medlemskapet i folketrygden og alle rettigheter hos NAV.

Årsaken er at de jobber i utlandet. Reglene tilsier at ekteparet skulle ha søkt om å beholde såkalt frivillig medlemskap i folketrygden før de hadde vært 12 måneder utenlands. Fristen var gått ut for lengst da de ble klar over dette.

– Vi har vært i god tro hele tida, og har betalt full skatt og avgifter til Norge, sier Øyvind Bockelie til avisen Nordlys.

Paret er begge medlemmer i Parat. Avslaget fra NAV er påklaget, og saken kan endre i trygderetten.

Parat-advokat Sigurd Øyvind Kambestad.
Foto: Trygve Bergsland

Parat-advokat Sigurd Øyvind Kambestad representerer Øyvind Bockelie, og mener det er klart at han skulle beholdt sine rettigheter, blant annet fordi det er i den norske stats interesse å drive den norsk-russiske skolen.

– Den er jo en del av nordområde-satsingen, sier Kambestad.

I anken over avslaget lister Kambestad opp en rekke argumenter for at Bockelie har krav på medlemskap i folketrygden:

- Han er norsk statsborger.
- Han er bosatt i Norge.
- Han søkte jobb hos en norsk arbeidsgiver, der den norske arbeidsgiveren utbetalte lønn i Norge.
- Han betalte medlemskap i folketrygden.
- Han er utsendt fra en norsk virksomhet for å utføre arbeid ved den norske virksomhetens avdeling i utlandet. ■

Arbeids- og sosialminister Torbjørn Røe Isaksen i samtale med Parat-tillitsvalgt Nina Veiåker Johansen. Foto: Helene Husebø

Tillitsvalgte på Oslo Lufthavn deler fremtidsbekymringer

Arbeids- og sosialminister Torbjørn Røe Isaksen besøkte tidligere i høst Oslo Lufthavn. Her fikk han høre de bakkeansattes synspunkter på den vanskelige situasjonen luftfarten står i.

Av: Helene Husebø

Parat-tillitsvalgte fra SAS Ground Handling, Avarn Security og Travel Retail Norway (TRN) delte sine bekymringer.

Røe Isaksen forstår godt at de tillitsvalgte er preget av det som har vært et tøft halvannet år.

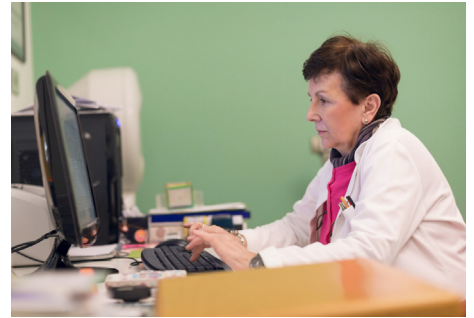
– Det er samtidig fint å se at de tillitsvalgte har jobbet tett sammen med bedriftene hvor medlemmene deres er, for å prøve å finne gode løsninger i en ekstremt vanskelig situasjon, sier han.

Tillitsvalgt i SAS Ground Handling, Nina Veiåker Johansen, ga ministeren klar tale om følgene av endringene i permitteringsreglene.

– Jeg tror flybransjen er langt fra ferdig med krisen. Når sommeren er over og folk slutter å reise, blir vi nødt til å permittere ytterligere. Når permitteringsperioden er så forlenget som den kan bli – hva gjør vi da? Ministeren mener man ikke kan gjøre bransjespesifikke avtaler, men jeg mener luftfarten ikke kan sammenlignes med andre bransjer, sier hun. ■

Gresk helsepersonell må vaksineres for å få lønn

Fra september blir leger og sykepleiere i Hellas permittert uten lønn hvis de ikke er vaksinert mot koronaviruset. Den greske regjeringen har vedtatt en lov som gjør det obligatorisk for alle i helsesektoren å være fullt vaksinert. Greske helsemyndigheter anslår at rundt 20 000 ansatte, eller om lag 20 prosent av alle i helsevesenet, er uvaksinert. Lovendringen er blitt møtt med kritikk fra helsesektoren og fagforeninger. @NTB

Kvinnelige ledere i Storbritannia tjener en firedel av mennene

Ledere i selskaper som inngår i FTSE 100-indeksen på Londonbørsen, har hele 73 prosent lavere lønn enn deres mannlige kolleger, viser en studie. Gjennomsnittslønnen blant de kvinnelige lederne i toppselskapene var på 237 000 pund i året. Mennene tjente nesten fire ganger så mye og hadde en snittlønn på 875 900 pund. Lønnsgapet er nemlig betydelig større blant denne gruppen enn i noen annen del av det britiske arbeidsmarkedet. I snitt tjener menn generelt 15,5 prosent mer enn kvinner i Storbritannia. @NTB

Rekordmange sysselsatt i Danmark

Antallet dansker i arbeid steg med 25 000 i juni, og dermed ble det satt ny rekord med 2,85 millioner sysselsatte viser tall fra Danmarks Statistikk. Antallet sysselsatte i Danmark har steget fem måneder på rad. I begynnelsen av koronapandemien falt antallet sysselsatte i landet med 77 000, men ved utgangen av juni i år var det 46 000 flere sysselsatte enn før pandemien. @NTB

Mange i EU har ikke råd til ferie

Nesten hver tredje arbeider i EU har ikke råd til å ta én ukes ferie i år, ifølge paraplyorganisasjonen for europeisk fagbevegelse (ETUC). 28 prosent har ikke økonomi til å ta ferie, og i gruppen som balanserer på fattigdomsgrensen, er andelen hele 59,5 prosent, viser undersøkelsen, som bygger på statistikk fra Eurostat. Minstelønnsattsene i 16 av EUs medlemsland er ifølge ETUC så lave at man risikerer å havne under fattigdomsgrensa. @NTB

Tyskland trenger 400 000 innvandrere i året

For å dekke mangelen på arbeidskraft trenger Tyskland 400 000 innvandrere med de rette kunnskapene hvert år. Det sier sjefen for landets arbeidsetat, Detlef Scheele. Den demografiske utviklingen tilsier at det i løpet av året vil være 150 000 færre mennesker i typisk yrkesaktiv alder, og at det vil bli verre i årene som kommer. – For meg handler ikke dette om asyl, men om målrettet innvandring for å tette hullene i arbeidsmarkedet, sier Scheele. @NTB

*Vidar Hansen mener at vi kan høste
fordeler av å vite en del om kropps-
språkets betydning, blant annet under
forhandlinger i arbeidslivet.
Foto: Svein Finneide*

Han leser kroppsspråket som ingen andre

Den mentale ekspertene Vidar Hansen mener at om du er i stand til å tolke kroppsspråket riktig, er du på vei til å avdekke viktige sannheter.

Av: Ulf Peter Hellstrøm

En stor del av kommunikasjonen mellom mennesker foregår uten ord. Det å kunne lese hva den andre egentlig mener, er ofte utrolig viktig, mener mannen som regnes som Norges fremste ekspert på kroppsspråk, Vidar Hansen.

– Det kan være en avgjørende forskjell for politifolk under avhør, eller fagorganiserte under forhandlinger med motparten, for den saks skyld, tilføyer Hansen.

Tankeleseren

En gang i tiden var Hansen en tjenestemann i politiet som etter hvert ble både kjent og fryktet som en spesialist på avhør. Mange kriminelle forsøkte å sette seg på bakbeina da de ble klar over at Hansen skulle inn i forhøret. De nektet å møte ham ansikt til ansikt fordi hans evner til å lese dem var velkjent.

Nå har Hansen sluttet i Politiet og livnærer seg som foredragsholder, hvor han forsøker å dele sine kunnskaper om å tyde

kroppsspråk. Men det var i politiet at hans fascinasjon for kroppsspråket begynte.

Som fersk politibetjent ble han tilkalt til en sak der en ung jente var innblandet. Hansen var med på å roe jenta og brakte henne hjem til sine foreldre. Mens hun ble geleidet bort av foreldrene, snudde hun seg og så på Hansen – og smilte. Det glemmer Hansen aldri. For dagen etter ble han utkommandert til det samme huset igjen sammen med en eldre kollega. De måtte gå rundt huset, mot hageflekken. Der hang jenta fra et tre.

Hansen følte i ettertid at han hadde lest signalene fra jenta helt feil. Slikt glemmer man ikke.

– Jeg følte at jeg feiltolket jenta. Hendelsen gjorde selvsagt et dypt inntrykk på meg. Og årene i politiet demonstrerte for meg mange ganger senere at evnen til å lese kroppsspråk kan dreie seg om liv og død, og i hvert fall være viktig for å avgjøre hvordan man går inn i konfliktfylte

situasjoner, sier han, og legger til at han siden har blitt svært observant på trekkene i menneskene han møter – pusten, håndbevegelser, sittestillinger og så videre.

Viktig for forhandleren

Han mener det er viktig å være klar over sitt eget kroppsspråk i for eksempel forhandlinger, og å være bevisst på hvordan man fremstår.

– Jo mer du legger merke til ulike trekk ved kroppsspråket, jo mer lærer du. Mitt kroppsspråk hadde mye å si når jeg for eksempel ble tilkalt til husbråk i jobben min som politi. Min egen væremåte kunne i verste fall bidra til at situasjonen eskalerte. Et ganske annerledes kroppsspråk kunne derimot bidra til at jeg dempet konflikter, sier den tidlige politimannen.

– *Kan man skjule sitt eget kroppsspråk?*

– Du kan dele det opp i to deler: Det ubevisste og det bevisste kroppsspråket. Det ubevisste klarer nok de aller fleste neppe å skjule. For da snakker vi om pupiller,

– Det beviste kroppsspråket har du adskillig kontroll over, sier Vidar Hansen.

rødming, og svette, altså virkninger som skjer i kroppen. Det bevisste kroppsspråket har du adskillig kontroll over, men du glemmer det. Derfor blir effekten i realiteten mindre enn du kanskje tror selv, forklarer han.

Sjekker partilederne

Kroppsspråkeksperter har etter hvert blitt velkjent. Han var blant annet rådgiver på TV-serien «Kroppsspråk» som ble produsert av NRK1. I tillegg har han skrevet boken «Kunsten å lese kroppsspråk» sammen med TV2s tidligere nyhetsanker Siri Lill Mannes.

Hansen er titt og ofte blant gjestene når TV 2 avvikler sine valgsendinger. Tidligere i høst var han med i et panel etter en av utspørringene av partilederne, og fikk i oppgave å analysere partiledernes kroppsspråk. – Generelt vil jeg nok si at politikere bruker et bra kroppsspråk. De fleste av dem er jo ganske drevne, tross alt, sier han.

Hansen har i tillegg blitt en populær foredragsholder og en underholder av godt merke. Selv tror han at det skyldes at han tar med seg tenkningen sin rundt kroppsspråk inn i salen når han holder sine foredrag.

– Tørre PowerPoint-presentasjoner gir folk lite. Du må bruke deg selv for å engasjere tilhørerne, og du bør bruke tilhørerne underveis, ellers blir det ikke noe, sier han.

Følg med rundt deg

Hansen mener nøkkelen til å lese andres kroppsspråk på en korrekt måte er tilstedeværelse i samtalen.

– Du må følge med hele tiden, ellers kan du glipp av mye informasjon. Ligg unna mobiltelefonen. Hvis du ser at den andre har forandret sitt kroppsspråk fra det ene øyeblikket til det andre, betyr det gjerne noe viktig. En samtalepartner som med ett blir urolig i kroppen, gir deg ofte viktig informasjon, sier han.

Hansen trekker frem USAs tidligere president Bill Clinton som et praktiskeksempel på tilstedeværelse.

– I sine velmaktsdager viste han en legendarisk evne til å se og lese enkeltmennesker. Folk fikk ofte følelsen av at han bare snakket med deg, og ingen andre. Det skyldtes at Clinton hadde en enorm form for tilstedeværelse, sier han.

– Hva tror du om for eksempel hundenes evne til å lese oss mennesker?

– Ja, hundene leser oss absolutt hele tiden. Dessuten ser vi klare paralleller mellom dyrenes atferd og vår egen. En hund som forsøker å dominere omgivelsene, gjør seg stor, skyter frem brystkassen og slikt. Det samme skjer jo hos oss mennesker. Skal vi derimot tigge etter mat, gjør vi oss små og underdanige. Slik er vi, både dyr og mennesker, sier Hansen. ■

KOMMENTAR

Økte forskjeller

De unge i arbeidslivet tilhører den første generasjonen på over 100 år som vil få det mindre trygt økonomisk. Ikke fordi økonomien er dårligere, men fordi verdiene er urettferdig fordelt.

Av: Amandus Amadeus Syed-Bøe

Det arbeiderbevegelsen har bygget opp av trygghet, velferd og et sterkt fellesskap trues av de økte forskjellene vi ser i dag.

Ifølge Statistisk Sentralbyrå (SSB) har de ti prosentene med lavest inntekt de siste årene nesten ikke sett noen vekst i deres i reallønn i det hele tatt. De med de dårligst betalte jobbene er typisk innenfor luftfart, hotell, renhold, restauranter eller andre som driver med personlig tjenesteyting.

I årets valgkamp har de økende forskjellene vært et sentralt tema. Det er viktig

at myndighetene og arbeidsgivere er med i kampen mot denne utviklingen. Når forskjellene øker, minsker tilliten mellom mennesker. I dagens Norge nyter vi fortsatt et samfunn bygget på høy tillit. Det ønsker vi å gjøre også i fremtiden.

Som fagforening har vi et stort ansvar. Det er fortsatt slik at flertallet av arbeidstakere ikke er organisert. Vi må være enda flinkere til å nå ut med verdien av å være medlem av en fagforening. Vi må vise hvorfor vi fortsatt er en helt nødvendig drivkraft for å sikre et godt arbeidsliv og velfungerende samfunn med små forskjeller.

Sammen må vi bli flere i kampen for en enda bedre arbeidsdag! Det er vi som må snu den negative trenden vi har sett i lang tid nå.

Parat UNG har som et prioritert mål å øke organisasjonsgraden aldersgruppen 18–35 år. Det mener vi vil være helt nødvendig dersom vi skal kunne utjevne forskjellene i samfunnet. ■

Parat UNG har som mål å øke organisasjonsgraden blant unge. Dette mener de er nødvendig for å utjevne de økende forskjellene i samfunnet.

Parats politiske ledere, Anneli Nyberg og Unn Kristin Olsen, under Paratkonferansen i februar 2020. Foto: Ned Alley

Den 16. november arrangeres årets Paratkonferanse med tema «Et smittetrygt arbeidsliv som samtidig tar vare på verdiskapning og sikrer lønnsomme arbeidsplasser».

Av: Lill Jacqueline Fischer

Deltakerne på konferansen er i hovedsak dem som skal være med på landsmøtet 17. og 18. november. Alle kan likevel se konferansen hjemmefra, den blir sendt direkte på Parats nettsider. På konferansen vil man gå i dybden på hva verdiskapning er, og hvordan man skal fordele godene på nye arbeidsplasser. Og hvordan vil egentlig fremtidens arbeidsplasser være?

Jørgen Juel Andersen skal forklare hva verdiskapning er på en folkelig måte. Han er førsteamanuensis ved Institutt for

samfunnsforskning ved BI. Arbeids- og sosialministeren kommer for å fortelle om regjeringens arbeidslivspolitik.

Det blir lagt opp til en spennende debatt om arbeidslivet etter pandemien, om endring, økonomi og grønn omstilling. Deltakere i debatten er Mathilde Fasting, Civita, Hannah Gitmark, Agenda, Even Bolstad, HR Norge, og Katinka Holtmark, Universitetet i Oslo.

Bærekraftsmålene er tema når Kim Gabrielli, CEO i UN Global Compact

Norway, entrer scenen. Dagens siste foredrag vil handle om automatisering, kunstig intelligens og jobbene våre etter pandemien, og det holdes av Anne Bekkelund i Teknologirådet. I tillegg bys det på en rekke andre spennende innslag og foredrag.

Konferansen ledes av Daniel Kumar, som lover konkurranser og underholdning, men også en litt annerledes konferanse med bruk av mye lyd og bilder. ■

Landsmøtet 2021

Den 17. og 18. november vil det avholdes landsmøte i Parat. Da skal Parats medlemsgrupper meisle ut Parats politikk og planer for den neste treårsperioden. De skal også velge Parats politiske ledelse – som skal sørge for å gjennomføre planene.

Om lag 250 delegater har meldt seg på. Landsmøtet består av representanter for Parats lokale organisasjonsledd og underorganisasjoner, Parats hovedstyre, representanter fra Parat pensjonist og Parat UNG, og samles hvert tredje år.

Innspill til Parats politikk

Utvalgene hovedstyret har satt ned for å forberede sakene for landsmøtet, avslutter i disse dager sitt arbeid, og sakene blir sendt ut på høring i hele organisasjonen. Landsmøtesakene vil også bli behandlet på regionmøtene. Etter å ha fått innspill fra regionmøtene vil hovedstyret sende ut sine endelige forslag til landsmøtet.

Utvalget som har jobbet med arbeidslivs- og samfunnspolitisk program, har vært ledet av Parats konstituerte leder, Unn Kristin Olsen. Hun har også ledet vedtekts- og retningslinjerutvalget. Konstituert nestleder, Anneli Nyberg, har ledet utvalget som har jobbet med økonomiplan, mens Liz Ovesen, leder i Parat Media, har ledet honorarutvalget.

Leder av regionavdelingen i Parat, Kåre Kvalvåg, leder det praktiske arbeidet med både landsmøtet og konferansen. Han forteller at landsmøtet vil foregå heldigitalt. Det innebærer at alle dokumenter vil være elektroniske, og at avstemning og valg vil foregå elektronisk.

Årets tillitsvalgt

Prisen årets tillitsvalgt vil bli delt ut i løpet av dagene på Lily Country Club. Prisen deles ut hvert år til en tillitsvalgt i Parat

Parat NAV-leder, Agathe Osland Hellesest, ble valgt til årets tillitsvalgt i 2020. Hvem vil motta utmerkelsen under årets konferanse og landsmøte? Foto: Ned Alley

som har gjort en utmerket innsats, eller utmerket seg på en annen måte. Prisen deles vanligvis ut til en person, men kan unntaksvis gis til flere. I tillegg til heder og ære består prisen av en kunstglassbolle og en reisegavesjekk fra Parats samarbeidspartner, Gjensidige. Det vil bli sendt ut mer informasjon om hvordan du skal gå frem for å foreslå kandidater.

Valgkomiteen er i gang

Valgkomiteen under ledelse av Svanhild Meirud er i full gang med sitt arbeid. Fristen for å sende inn kandidater gikk ut

den 20. august, og komiteen har fått inn mange kandidater. Komiteen skal levere sin innstilling innen 13. oktober. Men før det skal alle kandidatene intervjues og vurderes. De fleste hovedstyremedlemmene stiller til gjenvalg.

– Det betyr ikke at de har fribillett til styret. De som ønsker gjenvalg, må vurderes opp mot de foreslåtte kandidatene, sier Meirud.

Hun forteller at komiteen er opptatt av å se på kandidatenes kvalifikasjoner.

– De skal ivareta over 40 000 medlemmer. Det er ingen liten bedrift det er snakk om, vi må ha folk som både vil og kan, og som har kunnskap, sier Meirud. Hun legger til at de jobber ut fra at de styrende organene skal være så representative som mulig. Det betyr at de skal ta hensyn til, og forsøke å sørge for, at alle regioner og sektorer skal være representert

Kontrollutvalget

Mangeårige leder i kontrollutvalget, Berit Opedal Windheim, vi bli pensjonist på ordentlig – og dette viktige vervet skal besettes på landsmøtet. Valgkomiteens leder kunne ønsket seg flere kandidater til verv i kontrollutvalget, men er sikker på at de finner gode kandidater blant Parats medlemmer.

– Valgkomiteen er suverene og kan foreslå egne kandidater også, selv om vi i all hovedsak bruker de innkomne forslagene, sier Meirud. Hun legger til at det er landsmøtet som tar den endelige beslutningen og velger sine representanter. ■

Manglende lønn for utført arbeid

Enkelte arbeidstakere opplever at arbeidsgiver ikke utbetaler lønn eller feriepenger til avtalt tid. Med unntak av misforståelser og tekniske betalingsfeil er årsaken ofte at arbeidsgiveren ikke vil betale, eller at arbeidsgiver ikke har økonomi til å betale.

Av: Thany Thileepan, advokatfullmektig i Parat

Under studietiden jobbet jeg i Jussbuss, en organisasjon som gir gratis retts hjelp blant annet til uorganiserte arbeidstakere. Særlig én problemstilling var en gjenganger, nemlig arbeidstakere som ikke hadde fått utbetalt lønn for utført arbeid.

Ikke vent for lenge

En utfordring ved å stå alene i møte med arbeidsgiver er at man ofte har få

pressmidler ved brudd på arbeidsavtalens bestemmelser. Det mange heller ikke er klar over, er hvor tid- og ressurskrevende det er å stå på sitt og få lønnen utbetalt når arbeidsgiver ikke vil, eller kan betale den ut.

Rådet fra oss i Parat og fra Arbeidstilsynet er å først ta kontakt med arbeidsgiver for å få vite hvorfor du ikke har fått lønna du har krav på. Uansett hvilken forklaring

du får, er det viktig at du ikke venter for lenge før du går videre med saken. Du kan risikere å tape rettigheter ved å la tiden gå.

Konkurs er én løsning

Dersom arbeidsgiver ikke kan betale ut lønn eller feriepenger, kan virksomheten slås konkurs. Når det er åpnet konkurs, kan du søke dekning av lønn fra den statlige lønnsgarantiordningen hos NAV.

” Uansett hvilken forklaring du får, er det viktig at du ikke venter for lenge før du går videre med saken.

Thany Thileepan, advokatfullmektig i Parat

Det er tidsfrister for hvor gamle kravene til lønn og feriepenger kan være for at de skal kunne dekkes av lønnsgarantien. Hvis du er passiv, og venter på at andre skal begjære arbeidsgiveren din konkurs, risikerer du at kravene dine blir for gamle til å kunne dekkes av garantien. Du kan derfor bli nødt til å sørge for at det blir åpnet konkurs. Omkostninger du får i forbindelse med konkursbegjæringen, for eksempel gebyrer, advokathonorar og lignende, kan dekkes av garantien.

Den enkleste og raskeste måten å få åpnet konkurs på er at du og arbeidsgiver sammen kontakter tingretten, og at arbeidsgiver erkjenner å være insolvent (mangle betalingsvevne). Hvis du ikke får arbeidsgiver med på å kontakte tingretten, må du selv sende konkursvarsel. Hvordan du går frem er beskrevet i detalj på arbeidstilsynet.no.

Forlikrådet kan benyttes der kravet er omstridt

Det kan imidlertid være andre årsaker enn dårlig økonomi som gjør at arbeidsgiver ikke betaler lønn eller feriepenger. For eksempel kan det dreie seg om uenighet om hvor mye du som arbeidstaker har krav på i lønn, for eksempel på grunn av ulikt syn på beregning av lønnstillegg. Det kan også dreie seg om tilfeller der arbeidsgiver har trukket arbeidstaker i lønn for et krav de mener å ha. I disse tilfellene vil kravet ditt være bestridt.

I motsetning til mange hva mange tror, kan man ikke gå til Arbeidstilsynet eller Politiet for å tvinge arbeidsgiver til å utbetale lønnen. Arbeidstaker må selv sende et rekommandert brev til arbeidsgiver med krav og be om oppgjør innen en kort frist, for eksempel en uke. Skriv at du kommer til å forfølge saken videre hvis arbeidsgiver ikke betaler innen fristen.

Hvis arbeidsgiver ikke betaler innen fristen eller du ikke får tilbakemelding, kan du bringe saken inn til Forlikrådet i den kommunen hvor arbeidsgiver holder til. Forlikrådet vil hjelpe deg med å sette opp forliksklage, og det blir deretter innkalt til forliksmøte. Saken løses da ved forlik, dom eller saken blir henvist videre til rettsapparatet.

Hvis saken blir henvist til retten, bør du søke juridisk hjelp for å finne ut om det er grunnlag for å bringe saken inn for domstolen. Blir resultatet av behandlingen i Forlikrådet et forlik eller en dom, og arbeidsgiver fremdeles ikke betaler, må du sende saken til namsfogden for tvangsinn drivelse.

Du må kunne dokumentere krav

Når forlikrådet skal ta stilling til lønnskrav fra arbeidstaker, må naturligvis kravet underbygges med dokumentasjon. Hvis

man ikke kan dokumentere hvor mye man har jobbet, eller hvor mye arbeidsgiver skylder, er det vanskelig å være trygg på at forlikrådet vil gi medhold for sitt lønnskrav.

Arbeidsgivere som ikke vil betale ut lønn, har ofte ikke noen dokumentasjon over hvor mye arbeidstaker har jobbet og har krav på i lønn. Selv om arbeidsgiver etter arbeidsmiljøloven er pålagt å lage arbeidsplaner og lønnsplaner, har ikke Arbeidstilsynet ressurser til å følge opp hvert eneste brudd på slike bestemmelser.

Retts hjelp

Det diskuteres for tiden om gratis retts hjelp til inndrivelse av lønn skal inngå i den offentlige retts hjelpsordningen, slik at uorganiserte arbeidstakere kan få hjelp av advokater hvis de ikke får utbetalt lønnen sin. Du som er betalende medlem i Parat, kan ta direkte kontakt med en av advokatenene her og vil få all den hjelp du trenger uten noen kostnader. Vår anbefaling er å ta tidlig kontakt dersom du har problemer – Vi hjelper deg! ■

*Thany Thileepan,
advokatfullmektig
i Parat.*

Foto: Trygve Bergsland

Norsk sjømateksport slår alle rekorder

I 2020 ble det eksportert 2,7 millioner tonn sjømat fra Norge til en verdi av 105,7 milliarder kroner. Parats medlemmer er viktige bidragsytere.

Av: Vetle Daler

Norsk sjømat fra fiske og havbruk eksporteres til 150 land og er Norges nest største eksportnæring etter olje og gass. Norsk sjømatnæring sysselsetter rundt 60 000 årsverk, den ene halvparten skjer direkte i næringen, og den andre halvparten skjer som ringvirkningseffekter i næringslivet. Det viser tall fra SINTEF Ocean, som er forskningsinstituttet SINTEFs satsing på havforskning.

Ny verdirekord

Mange fryktet at salget ville gå ned da koronapandemien traff fjor, men de dystre

spådommene slo ikke til. Hittil i år er det eksportert sjømat for 72,9 milliarder kroner, opplyser Norges sjømatråd. Det er 5,44 milliarder mer enn for samme periode i rekordåret 2019 og er en ny verdirekord for årets åtte første måneder ifølge Sjømatrådet.

– Vi eksporterte sjømat for 9,6 milliarder kroner i august, noe som er en økning på 32 prosent mot samme periode i fjor. Det er den beste augustmåneden noensinne, og dersom trenden fortsetter, vil Norge sette en ny årsrekord for eksport av sjømat, sier lakseanalytiker Paul T. Aandahl i Sjømatrådet til Børsen.

Fiskeriministeren imponert

Fiskeri- og sjømatminister Odd Emil Ingebrigtsen er glad for at sjømatnæringen har holdt hodet godt over vannet gjennom krisen.

– Jeg er imponert over hvordan næringen har klart å snu seg rundt i en krevende situasjon. Koronakrisen har vist oss viktigheten av en sjømatnæring som sikrer samfunnskritisk matproduksjon på en sunn og bærekraftig måte, sier Ingebrigtsen til e24.no.

Han sier forbrukere verden rundt verdsetter norsk sjømat på tallerkenen.

Sjømat er Norges nest største eksportnæring etter olje og gass. Hittil i 2021 er det eksportert sjømat for 72,9 milliarder kroner, opplyser Norges sjømatråd. Her fra et lakseoppdrettsanlegg i Bergen.

– Det er viktig for å skape arbeid og aktivitet i små og store samfunn langs hele norskekysten. Og det er ikke minst viktig for Norge, fordi næringen sikrer store eksportinntekter og verdiskaping, som kommer hele landet til gode, sier Ingebrigtsen.

Bred politisk enighet

Og det er ikke bare regjeringspartiene som hyller sjømatnæringen og den voksende havbruksnæringen. Det er nemlig bred politisk enighet om verdien av havbruk. Under en debatt i Arendal i august om sjømatens politiske framtid, arrangert

av Sjømat Norge, ga alle partiene uttrykk for at havbruk er én av våre viktigste fremtidsnæringer.

Det er bred enighet om at det er enorme muligheter for å skape arbeidsplasser og sikre klimavennlig mat til verden, og at Norges nest viktigste eksportnæring trenger forutsigbare og konkurransedyktige rammer.

Viktig for Norge

Parats medlemmer er til stede i en rekke virksomheter som er involvert i norsk havbruk, blant annet innen

forskning (SINTEF og Nofima) og innen fiskefôrindustrien.

Skretting, med hovedkontor i Stavanger og produksjon på Averøy og i Stokmarknes, er verdens største produsent av fiskefôr. Parat har en stor medlemsgruppe i bedriften.

Hovedtillitsvalgt, Marius Udem, sier han er glad for å jobbe i en bedrift som er så viktig for norsk havbruk.

– Ja, jeg er stolt av å jobbe i en næring og bedrift som er så viktig for Norge. Vi i Skretting erfarer og vet at næringen

Skrettings fabrikk på Averøy utenfor Kristiansund. Foto: Line Miranda Andersen

Marius Undem, hovedtillitsvalgt for Parat i Skretting. Foto: Line Miranda Andersen

Skretting

Skretting er verdensledende innen produksjon og leveranse av fôr til havbruksnæringen. Fôrproduksjonen globalt tilsvarer mer enn 20 millioner porsjoner sjømat per dag på verdensbasis.

Skretting er den globale divisjonen for fôr til akvakultur i Nutreco, et datterselskap av det nederlandske konsernet SHV. Selskapet har hovedkontor i Stavanger og produksjonsfasiliteter i Stokmarknes, Averøy og Stavanger.

Skretting har 300 ansatte i Norge, 3 500 globalt.

også er viktig flere steder i verden, sier han til Paratbladet.

Ni milliarder mennesker

Skrettings visjon er «Feeding The Future». Udem sier Skretting historisk sett har vært ledende på innovasjon og forbedringer, noe som har gjort at den pelleten fisken nå spiser, er mye mer bærekraftig enn for bare fem til ti år siden.

– Vi har ambisjoner om å gjøre vårt til at verdenssamfunnet skal ha tilgang til nok mat til ni milliarder mennesker i 2030. I det ligger utfordringen med å skape mer proteinrik og sunn mat på en effektiv måte og bedre utnytte ressursene vi har til rådighet. For at det skal være mulig, er havet en ressurs vi må klare å utnytte mer effektivt og skånsomt. Råvarene våre produkter er basert på, må bli enda bedre utnyttet, og vi trenger flere nye, innovative og bærekraftige alternativ, forklarer han.

Udem sier mange av medarbeiderne har vært lenge i bedriften.

– Vi har lite gjennomtrekk, og vi har mange som står lenge i firmaet. Vi har fortsatt personer som har vært med og fulgt næringen fra den spede begynnelse for 45–60 år siden. Dette hadde ikke vært tilfellet om de ansatte ikke trivdes og at arbeidet ikke følte meningsfullt. Jeg har selv vært heldig som har vært her i snart 18 år og hatt 4 ulike stillinger og økende ansvar, sier han.

Opptatt av medbestemmelse

Parats hovedtillitsvalgte trekker også fram det gode samarbeidet mellom ledelsen og de ansatte i bedriften. Han mener dette er essensielt for at bedriften skal nå sine mål.

Parat-leder Unn Kristin Olsen på besøk på Skrettings fabrikk i Stavanger, der det produseres fiskefôr som eksporteres verden rundt. Foto: Helene Husebø

– Både vi og ledelsen er opptatt av medbestemmelse, og at de ansatte er involvert i beslutninger på alle nivåer. Hver og én i organisasjonen har og tar ansvar for at vi hele tiden leverer best mulig for Skretting og for våre kunder. Slik bidrar vi til en enda mer bærekraftig næring, med trygge, interessante og lønnsomme arbeidsplasser, hvor vi tar vare på miljøet og mangfoldet i både natur og mennesker, sier Udem.

Han tror fremtiden for bransjen er lys.

– Jeg er optimistisk for næringen, bedriften og mine medlemmers fremtid. Vi er en solid organisasjon med erfarne og meget dyktige ansatte i alle ledd. Næringen er enda ung, men vi må alle sammen jobbe hardt for at vi skal kunne drive bærekraftig i framtida, sier Udem.

Vil bli enda viktigere

Ved hjelp av Skretting og en lang rekke bedrifter kysten rundt går den norske sjømatindustrien bedre enn noen gang, og seniorforsker Ulf Johansen ved SINTEFs avdeling for sjømatteknologi mener havbruk vil bli en enda viktigere faktor i norsk økonomi i årene som kommer.

– Ringvirkningene som sjømatnæringen skaper i andre deler av samfunnet, kommer også til å bli stadig viktigere, ikke bare for kyst-Norge, men også i sentrale strøk på Østlandet, gjennom ringvirkninger i leverandørnæringen som ligger der, sier han. ■

Kilder: sintef.no, sjomatnorge.no, regjeringen.no, e24.no, snl.no, borsen.dagbladet.no, skretting.com, seafood.no

Havbruk

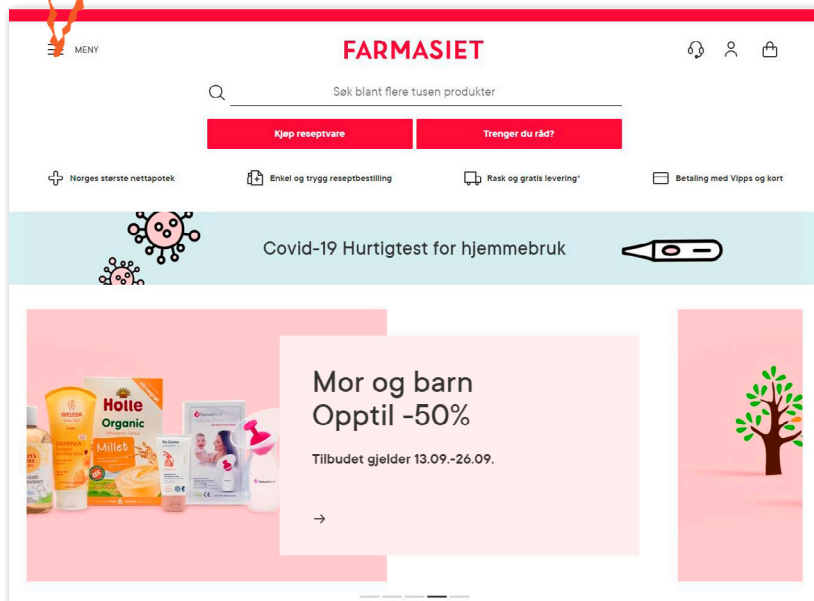
Havbruk er akvakultur som foregår i havvann. Akvakultur omfatter oppdrett og dyrking av alle slags organismer i vann. Fiskeoppdrett, skalldyroppdrett og tang- og tare dyrking i sjøvann er ulike former for havbruk.

Havbruk står for om lag 48 prosent av verdens akvakulturproduksjon målt etter vekt, hvorav det meste (92 prosent) foregår i Asia.

I Norge oppdrettes hovedsakelig laksefisk, mens i utlandet er fiskeoppdrett bare en liten andel av den totale havbruksproduksjonen. På verdensbasis består havbruk av 57 prosent tang og tare, 33 prosent bløtdyr og krepsdyr, og 9 prosent fisk, mens oppdrett av laksefisk står for kun 5 prosent av havbruket globalt.

Kilde: SNL.no

Parat
informerer

Sjyendump: Farmasiet.no

Turid Svendsen. Foto: Veile Daler

Norges Vels medalje til Turid Svendsen

Parats forhandlingsjef Turid Svendsen får Norges Vels medalje for lang og tro tjeneste. Det er 30 år siden Turid Svendsen startet sin karriere i Parat (Prifo). Medaljen er en hedersbevisning for mottakerens innsats og betydning i organisasjonen. I statuttene for medaljen går det frem at mottakeren må ha bidratt med 30 års innsats for samme arbeidsgiver. Medaljen tildeles av direksjonen i Det Kongelige Selskap for Norges Vel og ble innstiftet i 1888. Parat gratulerer med et velfortjent hedersbevis.

Parat får partsforhold i handelsoverenskomsten

Parat får partsforhold i handelsoverenskomsten (HOK) som opprinnelig er inngått mellom NHO/NHO Service og Handel på den ene siden og YS/Negotia på den andre siden. Dermed blir det to YS-forbund i denne avtalen som dekker butikker og nettbutikker innen varehandel.

– For varehandelsbedrifter i Virke er det funksjonæravtalen som gjelder. Også der har Parat og Negotia partsforhold. Med dette kan vi omsider få på plass tariffavtale for våre medlemmer i nettapoteket Farmasiet.no, sier Parats forhandlingsjef Turid Svendsen.

Ny ansettelse i forhandlingsavdelingen

Stein-Inge Abelvik er ansatt som forhandler i forhandlings- og arbeidslivsavdelingen. Han er 44 år og skal ha stat som sitt hovedarbeidsområde.

Stein-Inge har 26 års erfaring fra statlig sektor, inkludert som hovedtillitsvalgt i Forsvaret. Han sitter også i forbundsstyret i Parat forsvar.

Stein-Inge Abelvik.
Foto: Veile Daler

Berit Opedal Windheim.
Foto: Trygve Bergsland.

Leder av kontrollutvalget i Parat takker for seg

I hele ni år har Berit Opedal Windheim ledet Parats kontrollutvalg. Nå skal hun bli pensjonist på fulltid, og jobben i kontrollutvalget blir ledig. Kontrollutvalget får retningslinjer av landsmøtet og skal ettergå den politiske og økonomiske kontrollen av Parat som virksomhet. Videre skal kontrollutvalget vurdere bruken av midler i henhold til vedtakene som er satt, sammen med en revisor, og sikre den samlede kontrollfunksjonen.

– I år fyller jeg 76, og jeg har vært pensjonist helt siden jeg påtok meg vervet i 2012. Nå kjenner jeg at det er på tide å pensjoneres på ordentlig, sier Windheim.

Parats regionutvalg (RU)

■ RU region Nord

(Nordland, Troms og Finnmark)

Leder: Lars Raymond Holm, Luftfartstilsynet

E-post: Lrh@caa.no

Åse Helen Andersen, Apotek 1 Hammerfest

E-post: aasehelande@hotmail.com

Anne-Katrine Thomassen, Brønnøysundregisterne

E-post: akt@brreg.no

Per-Christian Størkersen, Nordland Fylkeskommune

E-post: perst@nfk.no

Jorunn Kristin Trøen, Forsvaret, Indre Troms

E-post: jorunntroen@gmail.com

Dina Kaino, Tannklinikken i Alta, UNG-representant

E-post: dina.kaino@tffk.no

■ RU region Midt

(Trøndelag, Møre og Romsdal)

Morten Mørch, NTNU (leder)

morten.morch@ntnu.no

Ronny Johannessen, NAV It Forretningspartner

ronny.johannessen@nav.no

Karina Holm Johansen, distriktstannklinikken Hareid

karina.holm.johansen@mrfylke.no

Vigdis Rønningen, NTNU

vigdis.ronningen@ntnu.no

Arne Duun, NAF

arne.duun@naf.no

Mona Susan Kolstad, Steinkjer tannklinik

mona.s.kolstad@gmail.com

Pall Ragnar Olafsson, St. Olavs Hospital

pall.ragnar.olafsson@stolav.no

Björg Width, Politiets fellestjenester

biwidth@online.no

■ RU region Øst

(Innlandet, Oslo, Viken)

Leder: Hilde Margrete Bjørklund - Cappelen Damm AS

E-post: hilde.bjorklund@cappelendamm.no

Bente Iren Tollefsen Moen - Statens Pensjonskasse

E-post: bente.iren.moen@spk.no

Stein Grindheim - SAS Ground Handling

E-post: stein.grindheim@sas.no

Ronny Kjønso - Askø Øst

E-post: ronny.kjonso@asko.no

Anja P. Ahlstrøm - NIBIO

E-post: Anja.Ahlstrom@nibio.no

Kathrine Fjell fra SAS Ground Handling, Ungrepresentant

E-post: Kathrine.fjell@sas.no

■ RU region vest

(Rogaland, Vestland)

Gro Nondal Buvik, Sognekraft, Sogndal (leder)

gro.nondal.buvik@sognekraft.no

Erik Andreassen, Gate Gourmet, Bergen

eandreassen@gategourmet.com

Odd Bertin Eide, Sjøfartsdirektoratet, Bergen

Odd.Eide@sjofartsdir.no

Anett Solen, Bergen kommune, Bergen

anett.solen@bergen.kommune.no

Hege Solbakken Sæbø, Stavanger Aftenblad, Stavanger

hege.solbakken.saebo@aftenbladet.no

Ingvar Torsvik Myrvollen, Vestland Høgre, Førde

ingvartorsvikmyrvollen@gmail.com

Maichen Solnes Beeder, NAV, Sogndal

maichen.beeder@nav.no

Berit Meyer, Vestland fylkeskommune, Bergen

berit.didriksen.meyer@vlfk.no

■ RU region Sør

(Agder, Vestfold og Telemark)

Sissel Eilefstjønn, Skatteetaten (leder)

sissel.eilefstjonn@skatteetaten.no

Anne Lise Olsen, VAF tannhelse

anne.Lise.Olsen@agderfk.no

Knut Agnar Bøstein, Falck Redning AS, Larvik

knut.boestein@falck.com

Anne Britt Skomedal, Vitusapotek Elefanten Kristiansand

annebritt1962@hotmail.com

Hanna Kristine S. Korsvik, Universitetet i Agder (UIA)

hanna.korsvik@uia.no

Kim Finseth, Kystverket, Horten

kim.stinessen.finseth@kystverket.no

Cecilie Holt, NAV Larvik

cecilie.holt@nav.no

Jan Morten Lillehagen, Securitas

jamlille@online.no

Spørsmål til juridisk og forhandlingsavdelingen i Parat

Vi som gir svar i denne utgaven av Parat er:

Thany Thileepan
Advokatfullmektig

Thore Eithun Helland
Advokat

Renate Messel Hegre
Forhandler

Katrine Andresen Roald
Advokat

Bjørn Are Sæther
Rådgiver

Anders B. Lindstrøm
Leder juridisks avd.
Advokat

Har du spørsmål til juristene eller til forhandlingsavdelingen, kan du sende spørsmålene til trygve.bergsland@parat.com. Vi hjelper deg som medlem med alle typer problemstillinger knyttet til arbeidsforhold og tolkning av avtaleverket. Du kan også ta kontakt med oss når det er behov for skriftlig og muntlig rådgivning i forbindelse med omorganisering, nedbemanningsprosesser, ferie, arbeidstidsordninger, trygdespørsmål og lignende.

Arbeidstid og gjennomsnittsberegning

I kontrakten min står det at arbeidstiden min skal gjennomsnittsberegnes etter arbeidsmiljøloven § 10-5. Sjefen min mener at jeg ikke har krav på overtidsbetaling før jeg har jobbet mer enn ni timer per dag i gjennomsnitt. Stemmer det?

Inger

Svar: For at en avtale om gjennomsnittsberegning skal være gyldig, må den angi hvilken periode som skal gjennomsnittsberegnes. For

eksempel kan det stå i avtalen at arbeidstiden skal gjennomsnittsberegnes over en periode på 6 måneder, med oppstart 1. januar og 1. juli. Man kan høyst avtale en periode for gjennomsnittsberegning på 52 uker, for eksempel fra 1. januar til 31. desember hvert år. Hvis avtalen ikke sier noe om når perioden starter og slutter, vil ikke arbeidsgiver ha mulighet til å gjennomsnittsberegne arbeidstiden din.

Hvis det ikke er en gyldig avtale om gjennomsnittsberegning, har du krav på overtidsbetaling etter arbeidsmiljølovens hovedregel om alminnelig arbeidstid og over-

tid. Hovedregelen er at alminnelig arbeidstid er ni timer i løpet av 24 timer og 40 timer i løpet av sju dager. Arbeid utover dette regnes som overtidsarbeid og skal kompenseres med et overtidstillegg på minst 40 prosent.

Hvis avtalen angir hvilke perioder som skal gjennomsnittsberegnes, har du krav på overtidsbetaling dersom du i den angitte perioden i gjennomsnitt har jobbet mer enn ni timer i løpet av 24 timer og 40 timer i løpet av sju dager.

Thany

Manglende overtidsbetaling

Jeg har fått beskjed om at jeg kun har rett på 40 prosent overtid på en søndag, og først får overtidsbetalt når jeg overstiger 40 timer i uken. Kan dette stemme?

Jonas

Svar: Arbeidsmiljøloven gir rett på 40 prosent overtid. Det som er avgjørende for om du får overtid etter loven, er om du har jobbet over den alminnelige arbeidstiden, som er 40 timer i uken og ni timer om dagen. Dette betyr at du kan bli pålagt å jobbe overtid, som da egentlig er merarbeid, hvis kontrakten din er på 37,5 timer, uten at dette fører til noe tillegg etter arbeidsmiljøloven. Etter 40 timer er overskredet, får du imidlertid 40 prosent overtid. Med en tariffavtale er det imidlertid normalt å få overtid allerede etter 37,5 timer, og du får ofte 50 eller 100 prosent overtid, avhengig av når overtiden utføres. Rett til overtid etter 37,5 timer, og bedre satser enn i loven, kan også følge din individuelle arbeidsavtale. Avgjørende for hvilken kompensasjon du får, er derfor om du har en individuell avtale eller en tariffavtale som gir deg slike rettigheter.

Katrine

Permitteringsfare

Jeg er medlem i Parat og jobber i en kommunal skolefritidsordning. Jeg er nylig ferdig med utdanning og nyansatt i kommunen. Jeg er litt bekymret for jobben min dersom det skulle komme et nytt stort smitteutbrudd. Kan kommunen permittere meg dersom det skjer?

Sara

Svar: Parat mener at permittering ikke er et egnet virkemiddel i en slik situasjon. Kommunen har anledning til å permittere, men først etter at man har prøvd alle muligheter til å gi de ansatte andre arbeidsoppgaver/ omplassering. Man må se på kommunen som et hele og ikke ta bestemmelser på enhetsnivå. Kommunenes arbeidsgiverorganisasjon, KS, anbefaler kommunene å unngå permitteringer.

Bjørn Are

Skilsmisse og arv

Jeg er dessverre gått lei av min kone etter mange år. Det har ikke akkurat vært noe vellykket ekteskap, men det er uaktuelt for oss å skilles. Det er vi for gamle til, og vi må ta hensyn til barna og barnebarna. Men jeg vil gi min kone så lite arv som mulig. Hvordan gjør jeg det?

Kjell Magne

Svar: Hovedregelen er at ektefellen arver en firedel av det førsteavdøde etterlater seg dersom han eller hun hadde livsarvinger (barn, barnebarn). Men ektefellen har i alle tilfeller rett på fire ganger grunnbeløpet i folketrygden. Denne begrensningen kan du gjøre i et testament om du ikke vil at din kone skal arve en firedel. Hun skal da ha kunnskap om dette testamentet før du går bort, med mindre dette ikke er mulig eller blir urimelig vanskelig. Er du sikker på hva du vil gjøre, skriver du et testament og varsler din kone om innholdet etterpå, slik at hun på forhånd vet hva hun kan vente seg ved din bortgang. Så kan hun vurdere om hun vil gjøre det samme.

Thore

Ammefri

Jeg er ansatt på et sykehus i Helse Sør-Øst og har for tiden foreldrepermisjon. I desember skal jeg tilbake på jobb igjen i full stilling, og lurer i den forbindelse på om jeg da har rett til fri med lønn for å amme barnet mitt? Jeg vet at jeg i henhold til arbeidsmiljølovens bestemmelser har rett til ammefri inntil én time hver dag, men uten rett til lønn.

Samira

Svar: Ja, du har rett til ammefri med lønn. I henhold til overenskomstens del A1, som regulerer sosiale bestemmelser, har du rett til fri med full lønn i inntil 2 timer pr arbeidsdag for å amme barnet ditt. Friperioden vurderes i forhold til antall timer som arbeides per dag.

Renate

Tariffavtale og lik lønn

Jeg jobber i en butikk hvor vi endelig har fått tariffavtale. Vi som er organiserte, har stått på lenge for å få tariffavtalen på plass. Vi opplever det derfor som veldig urettferdig at de som ikke er organiserte og som slipper å betale fagforeningskontingent, likevel får samme lønn som oss organiserte. Er dette virkelig lovlig?

Gustav

Svar: Jeg forstår din frustrasjon, men det arbeidsgiver gjør er faktisk lovlig. Hadde arbeidsgiver betalt de uorganiserte dårligere enn dere organiserte, hadde dette vært tariffstridig og ulovlig. Det kan forklares med at dersom en bedrift er bundet av tariffavtale, gjelder det såkalte ufravikelighetsprinsippet. Prinsippet er fastslått i arbeidstvistslovens § 6. Her står det: «Bestemmelse i arbeidsavtale som strider mot en tariffavtale som begge parter er bundet av, er ugyldig.» En arbeidsavtale med dårligere lønnsvilkår enn det som er fastsatt i tariffavtalen, ville derfor være ugyldig.

Ufravikelighetsprinsippet innebærer at arbeidsgiveren har plikt til å gi både uorganiserte og organiserte arbeidstakere de samme lønns- og arbeidsvilkårene for det arbeidet som er regulert av tariffavtalen. Bakgrunnen for prinsippet er at en forskjellsbehandling vil undergrave betydningen av tariffavtalen. Hvis det var adgang til å betale lavere lønninger til uorganiserte arbeidstakere, ville arbeidsgiveren kunne foretrekke å ansette disse framfor organiserte arbeidstakere. Ufravikelighetsprinsippet er derfor med på å beskytte tariffavtalen og organisasjonsfriheten.

Anders

				BLUNDE PLASS	LEGE- MIDDEL	AVSTIK- KER	ELV I TROMS
GER- MANSK HÆR- FØRER	KAN MOTOR VÆRE	KON- STABEL KRAFT- MASKIN	FOTTØY RETTS- LØFTE	GRUNNEN FLYSEL- SKAP	BRENNE NATT- KJOLE		
				INDISK KVINNE- DRAKT	FOR- TYNNES DEL AV TYSKLAND		
EKS- PRESS- KOLLI				ENØYD KJEMPE			
KLISSEN			KLIPPE- ØY	FLÅTE- MÅL		TALE FOR	FNISE
UOPPU- LÆR PERSON							
LEDSAGE			EN LINDBERG UBEVEGE- LIG			ALDER- DOM	SPLID VESEN
50	FORÆRE FUGL		ODDE		KORN- ET		
PJOLT- ER			ELITE	SELE KOMISK EFFEKT		PRON.	
MUSIKER							
PLATE		KYST- FYR		TONE		HOLDE MUNN	NEVNE
OPP- GLØDD		STERK		SVELLE			
GÅ	MINE			SNABB			FASE
				AGN- SETTE			HELLIG

MINI KRYSSORD

1		2	3	4	5	6
		7				
8						
			9			
10	11	12		13		14
	15		16			
17						
18						
19				20		

Vannrett

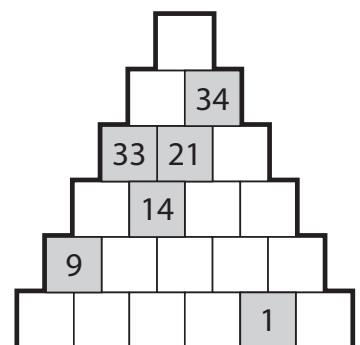
- Dåne
- Søkeinstrument
- Beruset
- Fred
- Meieriprodukt
- Åssiden
- Firkantet
- Ufølsomhet
- Kropp
- Øy i Hordaland
- Alene

Loddrett

- Utropsord
- ... Lanka
- Kurtisane
- Offervilje
- Karl Marx' lære
- Kule
- Sausen
- Sete for smakssansen
- Skli
- Insekt
- Kattene

TALL PYRAMIDEN

Alle feltene skal fylles med tall. Noen tall er fylt inn på forhånd, og dette utgjør summen av tallene i de to feltene under. Du må sette inn begge tallene i de to tilstøtende feltene for å finne tallet i feltet over, og motsatt, du finner tallet i et felt ved å trekke tallet i feltet ved siden av fra tallet i feltet over.

Løsningen på kryssordet i medlemsbladet Parat nummer. 2 – 2021 er: «OLIVENTRÆR PREGER LANDSKAPET». Den heldige vinneren er: Karen Helene Lund, fra Moss. Frist for å sende inn løsning på neste kryssord er: **5. november 2021.**

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten som e-post til trygve.bergslund@parat.com eller ordinær post til: Parat, Postboks 9029, Grønland, 0133 Oslo

Husk å merke e-posten/konvolutten «Kryssord 3/2021». Husk også å skrive på ditt eget navn og adresse.

Premie: Horizon, alpukka-pledd av 50 prosent alpaukkaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Løsning:

Navn:

Adresse:

SUDOKU

		1	8	5	6			
			2			8	9	
8	6	2			9	7		5
			6				5	
	4	9		8		6		7
1	5		7		4			9
	9			6	1	2		
2			4				6	
	8						4	1

Lett

© Bulls

2	9			4		1	3	
	1					4		
		5		3	9		6	
		9			5	7		
		2	9					
1			6	7		3		4
5		1	7				3	
							6	
	4		1	8				7

Middels

© Bulls

		4		8		9		
	3			5		1	6	2
2			6					5
9			2					
		3		4				9
1	6		9		8			
			2	9				
						2		4
							5	

Vanskelig

© Bulls

J	E	Ø	T	B	E	P	I	V	P	M	U	S	G	Y
R	K	U	A	L	I	N	S	T	R	U	K	S	F	G
Y	R	E	R	Y	T	S	E	B	L	A	I	L	I	F
T	P	Å	P	E	P	C	T	T	Z	I	F	J	H	F
S	O	O	Ø	O	Æ	Z	R	I	E	N	K	F	D	V
T	W	D	I	B	T	E	L	I	F	T	S	Y	R	B
U	M	G	A	T	L	G	Ø	Æ	G	U	L	T	G	H
R	F	A	C	Ø	E	N	E	R	I	E	L	R	I	E
E	I	N	S	K	T	V	I	S	K	A	R	N	T	B
L	R	G	Y	O	K	M	I	T	E	Y	T	F	W	B
A	E	F	J	D	I	K	J	N	H	E	U	A	G	Y
M	R	A	M	E	V	Z	W	J	R	U	C	R	R	R
D	E	R	B	R	S	Å	K	C	Å	M	U	T	P	K
Z	Ø	T	A	I	E	P	I	L	O	G	E	Ø	T	N
U	E	T	T	O	P	N	M	E	Å	U	T	Y	H	C

KRYSS OG TVERS

Finn alle ordene. Ordene kan stå vannrett, loddrett eller diagonalt, og kan ofte stå skrevet baklengs.

1. BRYSTFILET
2. EPILOG
3. FARTØY
4. FILIALBESTYRER
5. FIRERE
6. GANGFART
7. HINTER
8. INSTRUKS
9. ISKAR
10. KODER
11. KRYBBE
12. LEIREN
13. MALERUTSTYR
14. POITEVIN
15. POTTE
16. PRAT
17. RAFF
18. SUMPVIPE
19. SVIKTE
20. TRELØS

Ordplunder

Bokstavene i ordet under har blandet seg litt. Kan du finne fram til riktig ord ved å plassere bokstavene i riktig rekkefølge i de hvite feltene?

Den grå teksten på siden gir deg noen hint. Skjul teksten om du ikke vil ha hjelp.

R B N H D K Å K E

FYLL INN ORDET:

<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------	----------------------

NOEN SMÅ HINT

- Ordet starter med bokstaven H
- Parkeringsbrems
- Er ofte plassert mellom forsetene i en bil

PARATS TRENINGSSIDE MED HJERNETRIM

Sender du oss løsningen på alle oppgavene på denne siden, er du med i trekningen av et Horizon, alpaka-pledd av 50 prosent alpakaull, 40 prosent fåreull og 10 prosent mikrofiber. Pleddet er Fair Trade-sertifisert. Målene er 130x200 centimeter (se foto).

Frist for å sende inn løsningen er 5. november 2021.

Vi trekker én vinner hver gang. Send løsningen til redaksjonen, enten på e-post til trygve.bergsland@parat.com, eller ordinær post til: Parat, postboks 9029 Grønland, 0133 Oslo. Husk å merke e-posten/konvoluttet «Hjernetrim 3/2021».

Vinneren av hjernetrim i 2/2022 er Elin Willassen, fra Oppegård.

Du som medlem påvirker Parats politikk

I november er det landsmøte i Parat. Landsmøtedelegatene vil da diskutere og vedta Parats politikk og strategi for den neste treårsperioden og velge nytt hovedstyre. Parats politiske dokumenter har vært på høring og vil bli vedtatt under landsmøtet, slik har du som medlem anledning til å påvirke vår politikk gjennom din tillitsvalgt.

Som konstituert leder ønsker jeg meg gode, konstruktive og kanskje litt eksentriske diskusjoner. Vi skal ha det gøy, det skal være god takhøyde, og vi skal være ansvarlige. Det viktigste er at vi sammen skal bidra til utviklingen av Parat som Norges beste arbeidstakerorganisasjon.

Før landsmøtet vil det bli avholdt regionkonferanser hvor også landsmøtesakene vil bli behandlet, og det blir valg av nye regionutvalg. I skrivende stund er det under en uke til første regionkonferanse, der jeg for første gang på svært lenge skal få lov å møte mange tillitsvalgte på en gang – fysisk. Bare tanken på det gjør meg lykkelig.

Kompetanseheving i arbeidslivet er en viktig fanesak for oss i Parat. Vi bruker mye av vår tid og ressurser til å påvirke og utvikle arbeidsplassen som en læringsarena, og vi ønsker å bidra til kompetanseutvikling for morgendagens arbeidsliv. Mye av dette arbeidet skjer i samarbeid med vår hovedorganisasjon YS. Vi vil også bidra til å heve kompetansen til våre topptillitsvalgte, og denne høsten starter vi opp et prøveprosjekt sammen med tre av våre søsterforbund i YS.

Parat, Delta, Negotia og Finansforbundet har i samarbeid med Høyskolen i Kristiania utarbeidet et topptillitsvalgstudium. Formålet er å gjøre de tillitsvalgte bedre i stand til å utøve vervet sitt. Oppmerksomheten rettes mot tillitsvalgte som ledere og rollemodeller og som aktive bidragsytere til det organiserte arbeidslivet. Jeg tror dette er et svært bra tilbud til våre tillitsvalgte, og et godt påfyll til den utdannelsen vi allerede gir dem.

YS Arbeidslivsbarometer for 2021 viser at fagforeningslegitimiteten har økt. Flere vil være organisert, og flere vil være tillitsvalgt.

Unn Kristin Olsen. Foto: Vetle Daler.

Det vil bli spennende å se om dette er som følge av pandemien eller om flere har fått opp øynene for hvor viktig det faktisk er å være organisert, og slik være en bidragsyter til det organiserte arbeidslivet og den norske velferdsmodellen.

Å lese er som å tenke med en annens hode i stedet for sitt eget.

Arthur Schopenhauer

UK.Olsen

Unn Kristin Olsen
Leder i Parat

Facebook: facebook.com/UnnKristinOlsenParatYS

Foto: yoanis Menge/leger uten grenser

LEGER UTEN GRENSER REDDER LIV OG LINDRER NØD HVER ENESTE DAG I KRIG, KRISER OG KATASTROFER. DET KAN DU OGSÅ GJØRE!

BLI FELTPARTNER OG STØTT OSS MED ET VALGFRITT BELØP I MÅNEDEN

**MEDECINS SANS FRONTIERES
LEGER UTEN GRENSER**

TELEFON 08898

**GIVERSERVICE@LEGERUTENGRENSER.NO
LEGERUTENGRENSER.NO/FELTPARTNER**

parat

Parat med egen kleskolleksjon

Parat har valgt ut et lite utvalg kvalitetsklær. Medlemmer og tillitsvalgte kan bestille klærne i parat.shop.idegroup.no og betaler kun vår innkjøpspris.

Skalljakke for vår og sommer. Vind- og vannavvisende i dame og herrestørrelse
555 kroner *

Liten sekk, 17 liter
185 kroner *

Hettegenser i økologisk bomull, leveres i dame og herrestørrelse
379 kroner *

Kabinkoffert 37 liter
Lett og solid koffert med fire hjul
1370 kroner *

T-shirt i økologisk bomull, leveres i dame og herrestørrelse
149 kroner *

Parat betyr at vi alltid står klar, uansett når du trenger hjelp. Et enkelt norsk ord som er tydelig i sitt budskap og som har fått Språkrådets pris for nettopp dette.

Fargen er oransje, som gir varme og som signaliserer glede, bevegelse og nytelse. Oransje virker oppløftende og den jager triste tanker på dør. Oransje stimulerer også til aktivitet, nysgjerrighet og kreativitet.

* Frakt kommer i tillegg.